

MESLEKİ PARAFİSKAL KURUMLAR: ISPARTA ÖRNEĞİ

PROFESSIONAL PARAFISCAL ORGANISATIONS: THE CASE OF ISPARTA

Doç.Dr.Serpil AĞCAKAYA*
Ayşe ARMAĞAN**

ÖZET

Devletin mali, sosyal ve ekonomik nitelikteki kamu hizmetlerini sunmak amacıyla anayasal sınırlar içerisinde çeşitli kaynaklardan elde ettiği gelirlere kamu geliri denilmektedir. Kamu gelirleri, devletin egemenlik gücüne dayanarak veya egemenlik gücüne dayanmaksızın çoğunlukla milli gelir üzerinden elde edilmektedir. Kamu maliyesinde bir kamu gelir türü olan parafiskal gelirler; kamu veya yarı kamu kurumlarınca genel bir amaca tahsis edilmek ve üyelerinin çıkarları doğrultusunda kullanılmak üzere ve karşılık ilkesine göre tahsil edilen, devlet bütçesi dışında ayrı bir bütçede gösterilen zorunlu ödemelerden oluşmaktadır. Parafiskalite, sosyo-ekonomik ihtiyaçların çeşitlenmesi ve büyük boyutlara ulaşması ile önem kazanmıştır.

Bu çalışmanın iki amacı bulunmaktadır. İlki; parafiskal kurum-kuruluşlardan ve bu kapsamda “meslek odaları” hakkında literatürdeki son gelişmelerin incelenmesidir. İkincisi ise Isparta’da faaliyet gösteren mesleki parafiskal kurumların üye sayıları, üye aidatları ve yıllık gelir-gider durumları gibi veriler yardımı ile Isparta ekonomisi içindeki yeri, önemi ve katkıları hakkında genel bir değerlendirme yapmaktır.

ABSTRACT

The revenues generated by the government in the framework of the constitution through various sources for providing financial, social and economic public services are called public revenues. Public revenues are mainly generated from national income either through state sovereignty or not. In the public finance, parafiscal revenues – a kind of public revenue – consist of obligatory payments to be audited under another budget than the government budget and are allocated to a general purpose by public or semi-public institutions, are used in accordance with the interests of members, and allocated with the reciprocity principle. Parafiscality is an incident and institution that is revealed by social security services that gained importance with the diversification of socio-economic necessities and their enlargement.

* Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü Öğretim Üyesi, serpilagcakaya@sdu.edu.tr

** Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Doktora Öğrencisi, aysearmagan@sdu.edu.tr

The study has two main goals. First, it examines the latest developments in the literature on parafiscal institutions and organisations and in this context, the 'trade institutions'. Second, it presents information on the number of members, membership fees and annual income-expense statements of professional parafiscal institutions operating in the province of Isparta and a general assessment on their importance and contributions in and to the provincial economy.

Kamu Gelirleri, Parafiskal Gelirler, Parafiskal Kurum ve Kuruluşlar, Mesleki Parafiskal Kuruluşlar, Isparta Meslek Odaları
Public Revenue, Parafiscal Revenues, Parafiscal Institutions and Organisations, Professional Parafiscal Organisations, Isparta Trade Associations

GİRİŞ

Toplumsal olaylara yön veren ekonomik, sosyal, siyasal, bilimsel, kültürel, teknolojik vb. nitelikli gelişmeler veya değişimler süreklilik göstermektedir. Dinamik bir süreç içinde kişisel veya toplumsal amaçların gerçekleştirilmesi, çeşitli alanlarda daha güçlü ve etkili olabilmek için bireylerin mutlak olarak sosyal örgütlenmeleri gerekmektedir. Bu anlamda, günümüzde ekonomik, sosyal ve mesleki nitelikli pek çok birimin kurulması yönündeki çalışmalar ağırlık kazanmıştır. Toplumların gelişmesinde önemli yere sahip olan bu kuruluşların temelinde kamu hizmeti anlayışı vardır. Bu tür örgütlenmelerin sayesinde hem üyelerinin hak ve menfaatleri korunmakta hem de toplum içinde daha güvenli, kaliteli, istikrarlı bir yaşam ve sosyal altyapının oluşturulması mümkün hale gelmektedir.

Maliye literatüründe “parafiskal kurum ve kuruluşlar” olarak bilinen bu birimlerin üyelerinden elde ettiği gelirlere “parafiskal gelirler” denilmektedir. Parafiskal gelirler; ekonomik, mesleki ya da sosyal bir amacın ve belirli bir hizmetin gerçekleştirilmesine ayrılmak üzere üyelerinden gelir toplama yetkisinin verilmesiyle ortaya çıkan bir kamu geliridir. Ancak bu gelirler, devlet tarafından alınan fakat gelirin ortaya çıkması, harcanması, tahsil usulü, matrahının ve oranının belirlenmesi, harcamaların kontrolü gibi yönleri kısmen ya da tamamen maliye ve bütçe mevzuatı dışında düzenlenen zorunlu ödemelerdendir.

Bu çalışmada parafiskal kuruluşlardan sayılan meslek odaları ele alınmış ve Isparta’da faaliyet gösteren mesleki parafiskal kurumların üye sayıları, üye aidatları ve yıllık gelir-gider durumları kamu maliyesi açısından incelenmeye çalışılmıştır.

1. KAMU GELİRLERİ İÇİNDE PARAFİSKAL KURUMLAR VE GELİRLER

Kamu gelirleri, devletin üstlendiği mali, sosyal ve ekonomik nitelikteki fonksiyonları gerçekleştirmek amacıyla anayasal sınırlar içerisinde

başvurduğu ve değerlendirdiği çeşitli kaynaklardan elde ettiği gelirlerin tümüne denilmektedir (Akdoğan, 1999:99).

Devletin temel gelir kaynağını vergileme yetkisine dayanarak elde ettiği ve cebri gelir olarak adlandırılan vergi gelirleri oluşturmaktadır. Mülk ve teşebbüs gelirleri ve borçlanma ise cebre dayanmayan kamu gelirlerine örnek verilebilir. Ancak devletin ve yetkili kuruluşların egemenlik gücüne dayanarak aldıkları vergi dışı başka gelir kaynakları söz konusudur. Bunlar; resim, harç, şerefiye, parafiskal gelirler, para basımından doğan gelirler, bağışlar, para ve vergi cezalarının her biri kamu ekonomisi gelirleri kapsamındadır. Ayrıca, devletin piyasa kurallarına uyarak elde ettiği özel ekonomi gelirleri de bulunmaktadır. Bu gelirler içerisinde mülk ve teşebbüs gelirleri yer almaktadır. Çalışmamızda kamu gelirleri içerisinde parafiskal gelirler ele alındığından diğer kamu gelirlerine yer verilmemiştir.

1.1. Parafiskalite ve Parafiskal Gelirin Tanımı

Parafiskal gelirler, devletin egemenlik hakkının kullanılması sonucu elde edilen bir kamu geliri türüdür. Parafiskal gelirler; genel olarak, ekonomik, mesleki ya da sosyal bir amacın ve belirli bir hizmetin gerçekleştirilmesi için oluşturulan kuruluşlarca kullanılmak üzere; üyelerine bir kısım mali yükümlülükler getiren, gelirin ortaya çıkması, harcanması, tahsil usulü, matrahının ve oranının belirlenmesi, harcamaların kontrolü gibi yönleri kısmen ya da tamamen maliye ve bütçe mevzuatı dışında düzenlenen, zorunlu ödemelerdir (Egeli, 2009:17-18).

Parafiskalite, Yunanca “*para*” ön eki ile Fransızca “*fiskalite*” kelimesinin birleştirilmesinden oluşturulmuş bir kavramdır. Para, köşesinde, ötesinde, etrafında, mukabil, benzeri, hemen hemen gibi anlamlara gelmekte (Öncel, 1983:7), bu açıdan ele alındığında, parafiskalite kavramı¹ “hemen hemen vergi gibi” ve “vergi benzeri gelir” anlamına gelmektedir.

İlk ilmi ve yasal tanımlamalarının 1950’li yıllarda yapıldığı parafiskalitenin ilk tanımı Fransız maliyeci J.G.Merigot tarafından yapılmıştır. Bu tanıma göre parafiskalite; ekonomik ve sosyal müdahalecilik rejiminde belirli amaçlara harcanmak üzere güdümlü ekonomik örgütler, meslek örgütleri veya sosyal yardım örgütleri hesabına bu örgütler veya devletin mali mercileri tarafından resen tahsil edilen bütçe dışı gelirlere yönelik vergilemeyi ifade eder (Tügen, 1993:6). Parafiskaliteyi bir kamu geliri kabul edildiği gibi Musgrave, Pechaman ve birçok Avrupalı maliye bilim adamları sosyal sigorta kesenekleri üzerinde durmuşlar ve bunları vergiler arasında kabul etmişlerdir. Ancak Prest ve Johansen sosyal güvenlik kesintilerini vergi dışında tutmuşlardır (Edizdoğan, Giray, 2007:7).

¹ Parafiskalite ile ilgili geniş bilgi için bkz: Aykut Herekman, **Teoride ve Türkiye’de Parafiskal Gelirler**, E.İ.T.İ.A.Yayımları, No.99/55, Ankara, 1972, Nihad S.Sayar, **Kamu Maliyesi**, Cilt 1, 4.Baskı,Sermet Matbaası, İstanbul, 1970,s.9-10, Halil Nadaroğlu, “**Teoride ve Pratikte Parafiskalite**”, Maliye Enstitüsü Konferansları, 7.Seri, Sermet Matbaası, İstanbul ,1961, s.131, Nihat Edizdoğan, Filiz Giray, **Teoride ve Türkiye’de Parafiskal Gelirler**, Ezgi Kitabevi, Bursa, 2007.

Fransız maliyeci Duverger'e göre parafiskalite; ekonomik veya sosyal kamu veya yarı-kamu kuruluşlarının bağımsız olarak finansmanlarını karşılamak amacıyla bunların hizmetlerinden faydalanan kimselerden tahsil edilen gelirdir (Duverger, 1963, <http://theses.univ-lyon3.fr>).

Parafiskal gelirlerin örneklerine 19.yüzyılda batı ülkelerinde rastlanmaktadır. Parafiskal gelirler, ilk kez Fransa'da 09.12.1948 tarihli Vergi Kararnamesiyle hukuki yapıya kavuşturulmuştur (Egeli, 2009:18). Fransa'da 19.yüzyılın başlarından itibaren ticaret odaları ile mal sahiplerinin kurdukları sendikalar masraflarını karşılayacak aidatı tahsil etmeye yetkili kılınmışlardır. Yine Fransa'da 1855 yılında Vinsennes ve Vésinet darülacezeleri için resim türünde bir yükümlülük getirilmiştir. Parafiskalite gerçek anlamda, tarafsız devlet anlayışının müdahaleci devlete dönüşmesi sonucu ortaya çıkmıştır (Nadaroğlu, 1992:208).

Ülkemizde ise 02.01.1959 tarihli Kanun Hükümünde Kararname'nin 4.maddesinde düzenlenen parafiskal gelirlerin ilgili Bakanın ve Maliye Bakanı'nın raporu üzerine Danıştay'ın hazırlayacağı bir kararname ile düzenleneceğine ve her yıl toplanabilmesi için bütçe kanunu ile ilgili kuruluşa izin verilmesi gerektiğine yer verilmiştir (Egeli, 2009:18).

1.2. Parafiskal Gelirlerin Nitelikleri

Parafiskal gelirler yapı itibariyle; kanunilik ve zorunluluk ilkeleri gereği vergiye benzerken harçlarda olduğu gibi ihtiyarilik bu gelirlerde söz konusu değildir. Ancak, vergide karşılık olmamasına rağmen, harç gibi parafiskal gelirlerde de bir karşılık vardır. İlgili parafiskal kuruluşlar, kendi üyelerinden elde ettikleri gelirleri yine kendi üyelerinin menfaatleri için kullanmaktadırlar. Bu nedenle parafiskal gelirler bütçe tekniği açısından "devlet bütçesi" ile ilgilendirilmez, hangi kurum tarafından tahsil ediliyorsa o kurumun bütçesinde yer alırlar.

Parafiskal gelirlerin temel nitelikleri şunlardır (Tüğen, 1993:10):

-Fayda Sağlanması: Prim, aidat gibi adlarla ifade edilen ödemeyi yapanlar karşılığında bir çıkar elde etmektedirler.

-Yararlanma İlkesi ve Ödeme Gücü İlkesinin Uygulanması: Bazı istisnalar dışında (mesleki parafiskal kuruluşlarda üye başına aidat alınması gibi) ödeme gücüne göre alınmaktadır. Genellikle ekonomik ve sosyal parafiskal kurumların tahsil ettiği prim ve aidatlarda gelirin belli bir oranı hesap edilerek alınır. Bu gelir ekonomik, sosyal ve mesleki kuruluşların yaptıkları hizmetler karşılığında ilgili kişilerden zorunlu olarak tahsil edilir.

-Diğer Kamu Gelirlerinden Farklıdır: Özellikle sosyal parafiskal kurumlara üyelerin yaptıkları ödemeler vergiden farklı olarak gelecek için sigorta olarak görülür.

i- **Belirli Amaçlar İçin Tahsil Edilirler:** Parafiskal gelirler; ekonomik, sosyal ve mesleki bir amaca ayrılmak üzere tahsil edilirler.

ii- **Zorunlu Ödemelerdir:** İlgili kuruluşlar tarafından zorunlu olarak tahsil edilir.

iii- **Genel Bütçe Dışındadır:** Bu gelirler, devlet bütçesi dışında olup, gelirler ve harcamalar itibarıyla ilgili kuruluşların bütçesinde yer alırlar.

iv- **Tahsis İlkesi Geçerlidir:** Ademi tahsis ilkesine göre değil tahsis kuralına göre harcanır. Özellikle sosyal parafiskal gelirler geliri kendisine tahsisli olarak nitelendirilir.

v- **Hukuki Nitelik Taşırlar:** Gelirlerin miktarı, tahsili, yönetimi ve denetimi hukuk düzeni içinde belirlenmektedir. Parafiskal kurumların hizmetlerinden yararlananların bunun karşılığında gerekli ödemeleri zamanında yapmamaalarının hukuki yaptırımı vardır.

1.3. Parafiskal Gelirlerin Sınıflandırılması ve Temel Kavramları

Parafiskal gelirlerin sınıflandırılmasında kurumsal ve fonksiyonel sınıflama şeklinde başlıca iki yaklaşım bulunmaktadır. Parafiskal kurumlar; sosyal, ekonomik ve mesleki olmak üzere üç grupta incelenmektedir. Parafiskal kurumlar olarak nitelendirilen bu kuruluşlar genel anlamda kamu yararı fonksiyonu görmekte olup kendi üye ve mensuplarına yönelik fayda yaratmaktadırlar. Bu kurumlar kamu veya yarı-kamu kuruluşu niteliğindedir ve devlet bütçesi dışında yönetilmektedir (Herekmen, 1972:5).

Tablo 1: Parafiskal Kurumlara Ait Temel Kavramlar

	Sosyal Parafiskal Kurumlarda	Mesleki Parafiskal Kurumlarda	Ekonomik Parafiskal Kurumlarda
Konu	Parafiskal gelir tahsili ile yetkili bir meslek kuruluşuna üyelik	Mesleki parafiskal gelir tahsili ile yetkili bir meslek kuruluşuna üyelik	İlgili mal piyasasındaki işlemler
Mükellef	Sosyal güvenlik kuruluşlarından birine zorunlu olarak prim ödeyen kişi	Mesleki kuruluşu zorunlu olarak üye olan kişi	Ekonomik parafiskal gelir tahsiline olanak veren ekonomik işlemlerde bulunanlar
Matrah	Çalışanın maaş ve ücret gelirlerinin toplamı	Kişinin kendisi veya meslek erbabının kazancı veya mesleki faaliyetle ilgili işlemler	Parafiskal gelire konu olan ekonomik işlemlerin tutarı
Tarife	Genel olarak düz oranlı, istisna olarak artan oranlı tarife	Matrah kişinin kendisi ise kanunda ya da tüzükte belirtilen sabit tutar, mükellefin geliri ise düz oranlı tarife	Sabit oranlı
Tarh	İşveren konumundaki kişi veya kurumlar	Meslek kuruluşları	Mükellefler
Tahakkuk	İşveren konumundaki kişi veya kurumlar	Meslek kuruluşları	Mükellefler
Tahsil	Sosyal güvenlik kurumları	Meslek kuruluşları	Ekonomik parafiskal kurumlar

Kaynak: Nihat Edizdoğan, Filiz Giray, (2007), **Teoride ve Türkiye’de Parafiskal Gelirler**, Ezgi Kitabevi, Bursa, s:19-24’deki bilgilerden faydalanılarak yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3’den görüleceği gibi sosyal, ekonomik ve mesleki parafiskal kurumların mali açıdan temel konuları karşılaştırmalı olarak gösterilmiştir. Özellikle her üç parafiskal kurumda da konu, matrah, tarh, tahakkuk ve tahsil

işlemlerinde benzerlik ve uyumun olduğu buna karşılık tarifenin farklı şekilde uygulandığı görülmektedir.

1.3.1. Sosyal Parafiskal Kurumlar

Sosyal parafiskal kurumlar; sosyal güvenliğin temini ve geliştirilmesi amacıyla kamu kurumu niteliğinde teşkil edilmiş sosyal sigorta kuruluşlarıdır. Esas itibarıyla toplumun istihdam, işsizlik, sağlık ve emeklilik konularındaki ihtiyacını en geniş ve etkili bir biçimde karşılamak amacıyla kurulan bu kurumlar kalkınma süreci içinde önem kazanmaktadır. Sosyal parafiskal gelirler, sosyal parafiskal kurumların temel fonksiyonlarını yerine getirmeleri amacıyla devlet veya işveren ile kurum üye veya mensuplarına getirilen yükümlülükler ve bunlardan tahsil edilen kesenekleri ve iştirakçilerinden aldıkları aidat ve primler buna örnek gösterilebilir.

4947 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Teşkilatı Kanunu ile ülkemizde dağınık bir yapı arz eden primli sosyal güvenlik sistemini uygulamakla görevli sosyal güvenlik ve sosyal yardım kuruluşlarının uzun vadede tek çatı altında toplanması amaçlanmıştır. 24.07.2003 tarihinde yürürlüğe giren 4947 sayılı Kanun ile Sosyal Güvenlik Kuruluşları Genel Müdürlüğü yerine Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlı, genel bütçeye dahil yapıda, Sosyal Güvenlik Kurumu kurulmuş ve SSK, BAĞKUR ve İŞKUR Sosyal Güvenlik Kurumunun ilgili kuruluşları olarak yapılandırılmıştır. 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu ile Sosyal Güvenlik Kurumu Teşkilatı, Sosyal Sigortalar Kurumu, Emekli Sandığı ve Bağ-Kur'un ilgili kanunlarındaki hükümler kaldırılarak söz konusu kurumların tüzel kişiliği sona erdirilmiş ve Sosyal Güvenlik Kurumu'na bağlanmıştır*. 4947 sayılı yasada yer almayan Emekli Sandığı'na ilişkin yasal mevzuat Sosyal Güvenlik Kurumu bünyesine alınmış, İŞKUR ise kurum bünyesinden çıkarılmıştır. 4947 sayılı yasa ile kısmen sağlanmış olan standart birliği hedefine bütünüyle ulaşılmıştır (Egeli ve Özen, <http://www.mevzuatdergisi.com>).

1.3.2. Ekonomik Parafiskal Kurumlar

Ekonomik parafiskal kurumlar; ekonomik faaliyetlerin ve bu faaliyetler sonucu ortaya çıkan bazı olay, amaç, işletme ve işleyişlerin düzenlenmesi ve toplum yararına uygun hale getirilmesi için kurulmuş kurumlardır. Ekonomik ve mali amaç gözetilerek kurulan çeşitli fonlar bu kurumlardan kabul edilir. Bunun dışında, ticaret ve sanayi hayatını, piyasaları ve işletmeleri temel bazı amaçlar için örgütlemek suretiyle oluşturulan kurumlar da bir yönüyle mesleki bir diğer yönüyle de ekonomik parafiskal

---

* 24.12.2003 tarih ve 25326 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nda ifade edilen Genel Yönetim kapsamındaki idarelerin bütçeleri içinde sosyal güvenlik kurumları bütçeleri de yer almaktadır. Sosyal Güvenlik Kurumlarını tek çatı altında toplayan 16.05.2006 tarih 5502 sayılı kanunla da Sosyal Güvenlik Kurumu yeni şekliyle kurulmuş, 5018 sayılı kanuna ekli (I) sayılı cetvelden "52-Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı" ibaresi çıkarılarak kurum (IV) sayılı cetvelde alınmıştır. (5018 sayılı KMYKK). 5018 sayılı Kanun merkezi yönetim kapsamındaki idareler ile birlikte mahalli idareler ve sosyal güvenlik kurumlarından oluşan genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin mali yönetimi ve kontrolünü kapsamaktadır.

kurum olarak kabul edilmektedirler. Ekonomik parafiskal gelirler, teşkil edilen bu kurumların üyelerinden tahsil edilen aidat veya prim ile amaca uygun olarak tahsil edilen fon kesintileridir (Devrim, 2002:180). Örneğin 20 sayılı Petrol Arama ve Petrolle İlgili Faaliyetleri Düzenleme Fonu petrol üretiminin geliştirilmesi ile ilgili faaliyetleri düzenlemek üzere Merkez Bankası bünyesinde kurulmuştur. Ancak bu fon 16.05.2000 tarihi itibarıyla tasfiye edilmiştir (Egeli, 2009:158-159).

1.3.3. Mesleki Parafiskal Kurumlar

Mesleki parafiskal kurumlar; bir ülkede mesleki gelişme, dayanışma ve yardımlaşma amacıyla bir araya gelerek örgütlenen belirli meslek gruplarının oluşturdukları kurumlardır (Devrim, 2002:179). Mesleki örgütlenme aynı işi yapanların ihtiyaç hissetmeleri nedeniyle kendiliğinden olabildiği gibi, devletin belli amaçlarla aynı işi yapan kimseleri aynı örgüt çatısı altında bulunmaya zorunlu tutması ile de gerçekleşebilmiştir.

Mesleki örgütlenmenin biçimi ve yapısı toplumdan topluma ve dönemden döneme farklılık göstermekte olup, her ülkedeki mesleki örgütlenme modeli o toplumun ekonomik, hukuki, siyasal, sosyal ve kültürel koşulları tarafından belirlenen örgütlenme kültürünün etkisinde şekillenmektedir. Ülkemiz bakımından mesleki örgütlenmenin ortaya çıkışı ve mevcut yapısı sivil toplumun gelişimi ve devletin toplumsal ve ekonomik hayattaki rol ve işlevleriyle yakından bağlantılı olup, mevcut yapılanmada devletin etkisi büyüktür (CDDK, 2009:368).

2. PARAFİSKAL GELİRLERİN GAYRİ SAFİ YURT İÇİ HASILA İÇİNDEKİ YERİ

Parafiskal gelirler, parafiskal kurumlara üye olanların gelirleri ve yaptıkları işlemler üzerinden alındığı için bir ülkede kişi başına düşen gelir ve GSYH'daki gelişmeler bu gelirleri de etkilemektedir. Gelişmekte olan ülkelerde sosyal güvenliğin finansmanına devletin daha büyük ölçüde katılması ve bu konuda bütçe kaynaklarından yani vergilerden faydalanılması, parafiskal kurumların gelişmemiş olması, toplumsal hizmetlerin büyük ölçüde devlet tarafından yerine getirilmesi, kişi başına düşen gelirin düşük olması parafiskal gelirlerin milli gelire oranını düşürmektedir. Gelişmiş ülkelerde ise sosyal güvenliğin daha çok prim gelirlerine dayanması ve parafiskal gelir toplayan kurum ve fon sayısının oldukça fazla olması gibi nedenlerle parafiskal gelirlerin milli gelire oranı yüksek olmaktadır. Oranın daha düşük olduğu ülkelerde ise sosyal güvenlik hizmetleri daha çok vergilerle finanse edilmekte dolayısıyla prim ödemelerinin GSYH içindeki oranı nispeten düşük kalmaktadır (Egeli, 2009:29). Parafiskal gelirler aynı zamanda "vergi benzeri yükümlükler" olarak istihdam vergilerinde dünya genelinde ortalama % 10 ile 90 arası bir pay almaktadırlar (Ağcakaya ve diğ., 2006).

Tablo 2: Vergi Yükleri (Net)/GSYİH'ya Göre Dağılımı

(1998 BAZLI GSYH'YA GÖRE) (BİN TL)						
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
G.S.Y.H.	648.931.712	758.390.785	843.178.421	950.534.251	952.558.579	1105.101.110
1) GEN. BÜTÇE VERGİ GELİR (*)	119.627.198	137.480.292	152.835.111	168.108.960	172.440.423	210.532.315
/ GSYH (%)	18,4	18,1	18,1	17,7	18,1	19,1
+ PARAFİSKAL GELİRLER (**)						
/ GSYH (%)	23,9	24,3	24,1	24,2	24,6	26,0
(*) Genel Bütçe Vergi Gelirleri Net olup, Mahalli İdare ve Fon Payları dahil, red ve iadeler hariç tutarlardır.						
(**) Sosyal Güvenlik Kurumlarının SGK Prim Tahsilatları ile İşsizlik Sigortası Prim tahsilatlarından oluşmaktadır. 2010 yılı İşsizlik Sigortası Prim Gelirleri 2011 Yılı Programından alınmıştır.						

Kaynak: Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı,
http://www.gib.gov.tr/fileadmin/user_upload/VI/GBG/Tablo_15.xls.htm
 adresindeki tablodan yararlanılmıştır.

Tablo 2’de vergi gelirleri ile parafiskal gelirlerin GSYİH göre gelişimi görülmektedir. Buna göre ülkemizde 2005-2010 yılları arasında toplam net vergi yükü² %18-19’lar seviyesindeyken parafiskal yükümlülükler sonrasında bu oran %24-26’lara kadar yükselmiştir. Bu verilere göre parafiskal yükün %5-7 arasında bir seyir izlediğini ve bu oranlarda aşırı bir dalgalanmanın söz konusu olmadığını söylemek mümkündür. Maliye Bakanlığı’nın verilerine bakıldığında ülkemizdeki parafiskal yükün esas itibariyle sosyal güvenlik kurumlarına ödenen primlerden kaynaklandığı görülmektedir.

Tablo 3: OECD ve AB’nde Vergi Yükleri (2004-2008)

	2004	2005	2006	2007	2008
Sosyal Güvenlik Primleri Dahil					
Türkiye	24,1	24,3	24,5	23,7	23,5
AB 27	38,9	39,2	39,7	39,8	
OECD Avrupa	37,5	37,9	38,0	38,0	
OECD Toplam	35,2	35,7	35,8	35,8	35,2
Sosyal Güvenlik Primleri Hariç					
Türkiye	18,1	18,8	18,6	18,6	18,1
AB 27	26,2	26,6	27,2	27,4	
OECD Avrupa	27,4	27,3	27,3	27,4	
OECD Toplam	26,5	26,6	26,8	26,7	26,5

Kaynak: <http://www.oecd.org/document/47>; <http://www.gib.org.tr>. “Revenue Statistics, 1965-2008, OECD 2009” aktaran Biltekin Özdemir, s.11, 2009.

² Vergi yükü makro açıdan, belli bir dönemdeki vergiler toplamının (buna tüm merkezi yönetim ve yerel yönetim vergileriyle resim, harç, parafiskal gelirler ve fonlar dahildir) gayrisafı yurt içi hasılaya oranlanması yolu ile bulunan sayısal değerdir. Yük; ödenen vergi ile doğru, ödeme gücü ile ters orantılı olarak değişmekte ve ödenen vergi arttıkça vergi yükü artmakta, ödeme gücü arttıkça da vergi yükü azalmaktadır. (Kurt, <http://www.yaklasim.com>).

Tablo 3'deki verilere göre genel olarak ülkemizde sosyal güvenlik primleri dahil vergi yükü %24'ler seviyesinde iken OECD Avrupa %38, OECD toplamda da %35'ler düzeyinde olduğu görülmektedir. Sosyal güvenlik primleri hariç rakamları izlendiğinde de Türkiye'nin %18'ler, OECD Avrupa %27'ler, OECD toplam %26'lar seviyesinde gerçekleştiği söylenebilir. Buna göre gerek OECD Avrupa gerekse OECD toplamdaki verilerin ülkemize nazaran oldukça yüksek ve yaklaşık 2 katı seviyesinde seyri söz konusudur. Özellikle parafiskal yükümlülükler öncesi- sonrasında meydana gelen yükün rakamsal ifadelerine bakıldığında; AB ülkelerinde %12,4, OECD Avrupa ülkelerinde %10,6, OECD ülkelerinin toplamında %9, ülkemizde ise %5,4 olarak gerçekleşmiştir. Bu oranlardaki değişimden; parafiskal kuruluşların ülkelerin gelişmişlik düzeyi belirleyici önemli bir gösterge olduğu söylemek mümkündür.

3. MESLEKİ PARAFİSKAL KURUM VE KURULUŞLAR

3.1. Meslek Kuruluşları ve Meslek Odası Tanımı

Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları genel olarak; “dernekler” ve “odalar/birlikler” olmak üzere iki gruba ayrılmaktadırlar. Aynı meslek grubundaki kişiler; ortak amaçları gerçekleştirebilmek açısından özel hukuk hükümleri çerçevesinde özgür irade beyanlarıyla bazen de kamu hukuku hükümlerine tabi olarak mesleki kuruluşlar kurabilmektedirler. Belli bir mesleğin icra edilebilmesi için üyeliğin zorunlu olduğu ve kanunla kurulan meslek kuruluşlarına parafiskal kuruluşlar adı verilmektedir. “Kamu kurumu niteliğindeki bu meslek kuruluşları; gücünü başta anayasa olmak üzere kendisini ilgilendiren diğer kanunlardan almaktadır. Bu tür kamu kurumlarının kuruluşu, hukuki yapıları ve organları yasayla belirlenir. Bu kuruluşlar meslek üyelerinin özel menfaatlerini gözetmenin yanında, mesleğin faaliyet alanında kamu yararını korumak, bu amaçla yapılacak düzenlemeleri ve denetimi gerçekleştirmekle sorumlu tutulmuşlardır (Öncü, 1983:1566 aktaran CDDK, 2009: 17).

Mesleki kuruluşlar, temel bazı konularda birbirlerine benzemekle beraber kurumsal yapıları, organları, yerel ve merkez örgütlerinin yapısı ve birbirleriyle ilişkileri, değişik kanunlarda kendilerine verilen görev ve yetkiler yönünden birbirlerinden ayrılmaktadırlar. Bu kapsamda kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları da meslek gruplarının talepleri doğrultusunda meslek grupları ve bu grupların alt dalları itibarıyla ayrı ayrı kurulabilmektedirler. Mesleğe ve meslek kuruluşlarının teşkilat yapıları, çalışma usul ve esasları ile diğer hususlar başta anayasa ve kanunlar olmak üzere tüzük veya yönetmelikler, ana sözleşme, statü ve diğer idari düzenlemelerle belirlenmektedir (CDDK, 2009: 17).

Anayasanın 135. maddesi kapsamında Türkiye’de meslek kuruluşu niteliğinde 18 meslek grubu bulunmaktadır. Söz konusu bu kuruluşlar ülkemizde Anayasal tanım gereği genel olarak “kamu kurumu niteliğindeki

meslek kuruluşları” olarak adlandırılmaktadır. Bu kuruluşlardan bir kısmı bir üst kuruluş (birlik, konfederasyon) bünyesinde teşkilatlandırılan yerel düzeydeki meslek kuruluşları (oda, borsa, baro, federasyon), bir kısmı da sadece merkezi seviyede teşkilatlandırılan (birlik) ve bağlı meslek kuruluşu bulunmayan kuruluşlardan meydana gelmiştir (CDDK,2009:20).

Meslek odalarının varlık nedenleri; belli bir mesleğe mensup kişilerin ortak gereksinimlerini karşılamak, mesleki faaliyetleri kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güvenin tesisi ile meslek disiplininin ve ahlakının korunması için gerekli gördüğü bütün teşebbüs ve faaliyetlerde bulunmaktır. Meslek odaları kurulmak istenen yerde çalışmakta olan sanat, hizmet ve meslek sahiplerinin isteği üzerine ilgili Bakanlığın onayı ile kurulurlar.

Meslek Odaları vergi kanunlarının uygulanması açısından dernek olarak kabul edilmektedir. Kurumlar Vergisi Kanunu, dernek ve vakıflara ait iktisadi işletmelerin vergilendirilmesi esasını benimsemiştir. Ticari, sınai veya zirai bir işletmenin bir derneğe bağlı ve devamlı olarak faaliyette bulunması durumunda Kurumlar Vergisi mükellefi olur. Derneğe bağlı işletmenin, kazanç amacı gütmemesi, faaliyetinin kanunla verilmiş görevler arasında bulunması, tüzel kişiliğinin ve bağımsız muhasebesinin olmaması veya ayrı bir işyerinin bulunmaması, vergi mükellefi olmasına engel değildir. KDV Kanunu ticari, zirai veya sınai kazanç kapsamında yapılan mal teslimi ve hizmetleri kapsam içine aldığından, odalara bağlı iktisadi işletmelerin yapmış oldukları bu tür işlemler için KDV tahsil edilmektedir (Gençyürek, <http://www.alomaliye.com>).

3.2. Türkiye’deki Mesleki Parafiskal Kurum Ve Kuruluşlar

Genel kalkınma hareketini hızlandırma ve yönlendirmede önemli roller üstlenen, ciddi, sürekli ve uzun vadeli bir uzmanlık eğitimiyle kazanılan doktorluk, avukatlık mühendislik ve benzeri meslek mensupları topluma daha yararlı olabilmek amacıyla kendi aralarında örgütlenme yoluna gitmektedirler.

Bu örgütlenmelerden önemli olan meslek odaları aşağıda incelenmiştir (Egeli, 2009:143).

3.2.1. Ticaret ve Sanayi Odaları-Borsaları, Ticaret Odaları, Sanayi Odaları, Deniz Ticaret Odaları ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)

Ülkemizdeki en önemli mesleki parafiskal kurumlardan biri Ticaret ve Sanayi Odalarının ortaya çıkışı Osmanlı İmparatorluğu’nun son dönemlerinde batılılaşma çabaları ile başlamıştır. Bir dizi reform ve yenilik içeren 1856 tarihli Islahat Fermanı, tüccarların odalar kurarak örgütlenmeleri gereğini ortaya çıkarmıştır. İlk olarak 1867 yılında Isparta Ticaret ve Sanayi Odası kurulmuş, bunu 1874’te Trabzon, 1879’da Tarsus’da kurulan odalar izlemiştir.

1886 yılında her nevi ticari emtia, hisse senedi ve kambiyo muamelelerinin yapılmasını sağlayan “Umumi Borsalar Nizamnamesi”nin yayınlanmasından sonra ilk olarak 1891 yılında “İzmir Ticaret ve Sanayi Borsası” kurulmuştur. Isparta’da ise Ticaret Borsası’nın kuruluşu ancak 1996 yılında gerçekleşebilmiştir.

1950 yılında kabul edilen 5590 sayılı Kanun’la* bu kuruluşlar özerklik kazanmış olup, 2010 yılı itibariyle sayıları; 181 Ticaret ve Sanayi Odası, 57 Ticaret Odası, 12 Sanayi Odası, 2 Deniz Ticaret Odası, 113 Ticaret Borsası olmak üzere toplam 365’e ulaşmıştır (TOBB, 2011:3).

Bu Odaların kanunda belirtilen gelirleri şunlardır: *“kayıt ücreti, yıllık aidat, munzam aidat, yapılan hizmetler karşılığı alınan ücretler, belge bedelleri, yayın gelirleri, bağış ve yardımlar, misil zamları, iştirakler karı, gemilerden alınacak ücretler, menkul ve gayrimenkul sermaye iratları, şirket karları, döviz gelirleri, tarife tasdik gelirleri ve diğer gelirler”*dir. Kayıt ücreti ve yıllık aidat miktarları Birlik tarafından çıkarılan Yönetmelikle gösterilecek usullere göre belirlenecek dereceler üzerinden ve tarifelere göre tespit edilir.

3.2.2. Türk Tabipler Birliği

Türk Tabipler Birliği, 1953 tarih ve 6023 sayılı Kanun ile kurulmuştur. Türkiye sınırları içinde meslek ve sanatlarını icraya yetkili olup da sanatını serbest olarak yapan veya meslek diplomasından yararlanmak suretiyle resmi veya özel görev yapan tabiplerin katıldığı Türk Tabipler Birliği; tabipler arasında mesleki dayanışmayı korumak, tabiplerin kamu ve kişi yararına uygulanıp geliştirilmesini sağlamak ve meslek mensuplarının hak ve yararlarını korumak amacıyla kurulmuş kamu kurumu niteliğinde mesleki bir kuruluştur (madde 1).

Kanununun 8.maddesine göre Birliğin başlıca gelirleri şu şekildedir; *“odaya giriş ücretleri ve aidatları, eğitim, kültürel ve sosyal faaliyetlerden elde edilecek gelirler, disiplin kurullarınca verilip kesinleşen para cezaları, basılı belgelerden ve yayınlarından elde edilen gelirler, görevleri içine giren onaylamalardan alınacak ücretler, Merkez Konseyince yapılacak yardımlar, bağışlar, yardımlar ve çeşitli gelirler”*dir.

23.3.2006 tarihli 5477 sayılı Kanunla yapılan düzenlemeden önce Odaların Merkez Konseyi’ne göndereceği hisse, net gelirinin %25’i olarak uygulanmaktaydı. Odaların mali durumlarındaki sıkıntıları, hizmetlerin olabildiğince mahallinden yürütülmesi ve güçlü yerel hizmet birimleri olmasının gerekliliğinden hareketle Merkez payı %10’a düşürülmüştür (CDDK, 2009:534).

* Adı geçen kanun daha sonra yapılan çeşitli düzenlemelerle 18.05.2004 tarih ve 5174 sayılı kanun ile değişikliklere tabi olmuştur. İlgili Kanuna göre söz konusu kuruluşlar, kanunda yazılı esaslarla mesleki hizmetleri görmek, mesleki ahlak ve dayanışmayı korumak, ticaret ve sanayinin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesine çalışmak ve bu amaçlara yönelik işleri yapmak üzere kurulmuş bulunan tüzel kişiliğe sahip mesleki kuruluşlardır.

3.2.3. Türk Veteriner Hekimleri Birliği

Türk Veteriner Hekimler Birliği 1954 tarih ve 6343 sayılı kanunla kurulmuştur. “Veteriner Hekimliği Mesleğinin İcrasına, Veteriner Hekimleri Birliği ile Odaların Teşekkül Tarzına ve Göreceği İşlere Dair Kanun”a göre, Türkiye sınırları içinde meslek ve sanatlarını icra eden bütün veteriner hekimlerin katılımı ile tüzel kişiliğe sahip “Türk Veteriner Hekimleri Birliği” kurulmuştur (Egeli, 2009:148).

6343 sayılı Kanun’un 19.maddesine göre, Birliğin başlıca gelirleri şunlardır; *“giriş aidatı, yıllık aidat, para cezaları, yardımlar, her türlü mesleki faaliyetler ile düzenlenecek eşya piyngosu ve yayın faaliyetlerinden elde edilecek gelirler ve her türlü teberrular vb”*dir.

3.2.4. Türk Eczacıları Birliği

Türk Eczacıları Birliği, 02.02.1956 tarih ve 6643 sayılı Türk Eczacıları Birliği Kanunu’nun kabulünden sonra 21.05.1956’da Ankara’da kurulmuştur. Türkiye sınırları içinde meslek ve sanatlarını yürütmeye yetkili olup da özel kanunlarında üye olmayacakları belirtilenler hariç, sanatlarıyla uğraşan ve meslekleriyle ilgili hizmetlerde çalışan eczacıların katılmasıyla; eczacıların ortak ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, eczacılığın genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak; eczacıların birbirleriyle ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak üzere, meslek disiplini ve ahlakını korumak amacıyla tüzel kişiliğe sahip kamu kurumu niteliğinde Türk Eczacıları Birliği kurulmuştur (Egeli, 2009:149).

Kanunun 57.maddesinde Türk Eczacıları Birliği’nin başlıca gelirleri; *“Merkez Heyeti payı olarak odaların topladığı aidatlar toplamının %35’i, bağışlar ve yardımlar ile çeşitli gelirler”*den oluşmaktadır.

Eczacı Oda giriş aidatı ve yıllık aidat (500) gösterge rakamının kayıt tarihinde Devlet memurları aylıklarının hesaplanmasına esas olmak üzere yürürlükte olan katsayı ile çarpımı suretiyle bulunacak tutar üzerinden hesaplanmakta olup kamuda çalışanlar için, bu aidatlar %50 indirimli alınmaktadır.

Odalarca bu aidatlar yetersiz görülerek oda giderlerine katkı payı adıyla veya diğer gerekçelerle 1000 TL’ye ulaşan tutarlarda ek aidatlar ve ücretler tahsil edilmektedir. Odalar ayrıca üyelerden afet fonu ve yardımlaşma sandığı aidatları tahsil ederek Birliğe gönderilmektedir.

Odalarca bunların dışında basılı evrak ve sözleşme satışlarından, çeşitli hastanelerdeki yatan hasta reçetelerin ve kan ürünlerinin eczacılara dağıtılması gibi hizmetler karşılığında da ücretler alınmakta, gelir sağlanmaktadır. Birlikçe basılan ve dağıtılan basılı evrakların satış bedellerinin Birlik Yönetim Kurulunca belirlendiği, bu bedellerin % 30’unun odalara, % 70’inin Birliğe ait olmak üzere paylaşıldığı bildirilmiştir. Ancak odaların kendilerine bırakılan % 30 pay dışında Birlikçe belirlenen fiyatın üzerinde bir bedelle satış yaparak ek gelir sağladıkları da görülmektedir.

Bu gelirler içerisinde yasal aidatların payı % 1-2 düzeyinde kalmaktadır. Geriye kalan gelirlerin yaklaşık üçte biri matbu evrak ve malzeme satışlarından, üçte biri ek aidat ve katılma paylarından, üçte biri hizmet karşılığı alınan ücretlerden oluşmaktadır (CDDK, 2009:539-540).

3.2.5. Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği

Avrupa’da ve ABD’de 19. yüzyılın ortalarında başlayan mühendis ve mimar örgütlenmesi, ülkemizde 2. Meşrutiyetle birlikte başlamıştır. 1908’de İstanbul’da çok sayıda kurulan sivil örgütlerden birisi de Osmanlı Mühendis ve Mimar Cemiyetidir. Cemiyet 1912 yılından 1922 yılına kadar varlığını sürdürmüştür. Cumhuriyetten sonra ilk örgütlenmeler 1926 yılında kurulan ve merkezleri Ankara’da bulunan Türk Mühendisler Birliği ve Türk Yüksek Mühendisler Birliği adı altında gerçekleşmiştir.

Bu örgütü Şubat 1927 tarihinde kurulan Türk Yüksek Mimarlar Birliği izlemiştir. Birliğin amacı "Türk Yüksek Mimarları arasında fikri ve mesleki dayanışmayı temine, memleket içinde ve dışında Türk mimarisini ve mimarlığını tanıtmaya, Türk mimarlık sanatının ve inşaat bilgisinin beynelmilel terakkilere göre inkişafına ve Türk yüksek mimarlarının mesleki, iktisadi ve hukuki menfaatlerini korumak" olarak belirtilmektedir.

6235 sayılı TMMOB Yasasının 1954 yılında kabulünden sonra yapılan ilk Genel Kurul toplantısında TMMOB Tüzüğü kabul edilmiş ve 1.Elektrik M.O., 2.Gemi M.O., 3.Harita ve Kadastro M.O., 4.İnşaat M.O., 5.Kimya M.O., 6.Maden M.O., 7.Makine M.O., 8.Mimarlar O., 9.Orman M.O., 10.Ziraat M.O. kurulması kararlaştırılmıştır. Bu Genel Kuruldan sonra: 11.Gemi Makinaları İşletme M.O. (1960), 12.Şehir Plancıları O. (1968), 13.Fizik M.O. (1970), 14.Metalurji M.O. (1970), 15.Meteoroloji M.O. (1970), 16.Petrol M.O. (1970), 17.Jeoloji M.O. (1974), 18.İç Mimarlar O. (1976), 19.Jeofizik M.O. (1986), 20.Çevre M.O. (1992), 21.Tekstil M.O. (1992), 22.Peyzaj Mimarları O. (1994), 23.Gıda M.O. (1996) odaları kurulmuştur (<http://www.tmmob.org.tr/>).

Mimarlar Odası 1954 yılında çıkarılan 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimarlar Birliği Yasası ile kurulmuştur. 1980’li yıllara kadar çalışmalarını İstanbul, Ankara ve İzmir’de kurulan Şubeler ile yürüten Mimarlar Odasının bugün 21 ilde Şubesi, 79 ilde Temsilciliği ve 145 ilde Oda Temsilciliği bulunmaktadır. Isparta temsilciliği 1983 yılında Antalya il şubesine bağlı olarak faaliyete başlamıştır (<http://www.ispartamimod.org>).

6235 sayılı Kanun’un 12.maddesine göre Birliğin gelirleri şunlardır: *“Birlik idare heyetince odalara kayıtlı üye sayısına göre her yıl için üye başına belirlenecek ve odalar bütçesinden ödenecek pay, Odalarca yapılan olağanüstü yardımlar, yayın gelirleri, yardım ve bağışlar ile diğer gelirler”*dir.

3.2.6. Ziraat Odaları ve Ziraat Odaları Birliği

Ziraat Odaları, ilk kez 1881 yılında çıkarılan bir tüzükle kurulmuştur. 1881-1897 döneminde ziraat odalarının sayısı 99’a yükselmiştir. Bu yıllarda, genel olarak bir danışma kurulu niteliğinde olan

ziraat odalarından beklenen hizmetler yeterli görülmemiştir. 1912 yılında çıkarılan bir tüzükle ziraat odalarının ilçe düzeyinde kurulması sağlanmıştır.

Başlangıçta, ziraat odalarına yeterince mali kaynak temin edilemediğinden, odalar kendilerinden beklenen görevleri yapamamışlardır. Cumhuriyet döneminde, 1937 yılında yürürlüğe giren, 3203 Sayılı Ziraat Vekaleti Vazife ve Teşkilatı Kanunu'nun 6 ve 7. maddelerine göre, ziraat odalarının yeniden canlandırılmasına çalışılmıştır.

1957 yılında 6964 Sayılı Ziraat Odaları ve Ziraat Odaları Birliği (TZOB) Kanunu yürürlüğe girmiştir. Ancak, kanuna ilişkin tüzüğün zamanında çıkarılmaması nedeni ile Ziraat Odalarının faaliyete geçmeleri 1963 yılından itibaren başlamıştır. 6964 Sayılı Kanun 1971 yılında 1330 Sayılı Kanun'la, 1984 yılında 2979 Sayılı Kanunla, 2004 yılında ise 5184 ve 5234 sayılı Kanunlarla değişikliklere uğramıştır (<http://www.tzob.org.tr>).

Ziraat Odaları, Kanun'un 1.maddesinde; *“meslek hizmetleri görmek, çiftçilerin müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetleri araştırmak, çiftçilik mesleğinin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak, meslek disiplin ve ahlakını kollayıp gözetmek, çiftçilikle iştigal edenlerin mesleki hak ve menfaatlerini korumak amacıyla kurulan, tüzel kişiliğe sahip kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşları”* olarak tanımlanmıştır (<http://www.tzob.org.tr>).

Ziraat Odaları ve Ziraat Odaları Birliği gelirleri şunlardan oluşmaktadır: *“giriş aidatı, yıllık aidat, yayın gelirleri, bağış ve diğer gelirler, para cezaları ile tesis ve iştiraklerden elde edilecek karlar, sergi ve fuar gelirleri, usul ve esasları Birlik tarafından belirlenmek suretiyle çiftçi belgesi hariç olmak üzere diğer belgelerin tasdiki ve hizmet karşılığı olarak alınacak ücretler, Ziraat Bankası tarafından yapılacak yıllık yardım, Ticaret borsalarının bir önceki yıl gelirleri tutarının %3'ü oranında ödeyecekleri Birlik payı ve bütçe imkanları dahilinde Gıda, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı bütçesine konacak ödenekler, bitkisel, hayvansal ve su ürünlerini üreticiden satın alan gerçek veya tüzel kişiler, teşekküller, kamu kurum ve kuruluşları, tarım satış kooperatifleri veya bunların üst kuruluşlarının (tüketim amaçlı alımları hariç) satın veya teslim aldıkları ürün bedelleri ile sattıkları ürün bedelleri üzerinden alınan %01 oranında Birlik payları, çiftçilere devletçe ödenen nakdi tarımsal desteklerle ilgili ödenecek miktardan transferi yapan kurumca %04 oranında kesilen Birlik payı”*dır (Egeli, 2009:152).

3.2.7. Esnaf ve Sanatkarlar Odaları, Oda Birlikleri, Federasyonları ve Konfederasyonu

Esnaf ve Sanatkarlar Odaları, Oda Birlikleri, Federasyonları ve Konfederasyonu 507 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Kanunuyla kurulmuştur. Bu kanun daha sonra 07.06.2005 tarihinde kabul edilen 5362 sayılı Esnaf Ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu ile değişikliğe uğramıştır (<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/>). Kanunda Odanın görevleri; esnaf ve sanatkarlar ile bunların yanlarında çalışanların mesleki ve teknik ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel

menfaatlerine uygun olarak gelişmelerini ve mesleki eğitimlerini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleriyle ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hakim kılmak, meslek disiplini ve ahlakını korumak şeklinde tanımlanmıştır.

Aynı Kanun'un 14.maddesinde Odaların gelirleri; *“kayıt ücreti, yıllık aidat, yayın gelirleri, sınav ücretleri, Konfederasyonca belirlenen tarife ücretleri karşılığında düzenlenecek ve onanacak belgeler ile yapılan hizmetler karşılığında alınacak ücretler, mesleki yeterlik belgesi ücretleri, faiz ve diğer gelirler, bağış ve yardımlar, Oda amacını gerçekleştirmek için kurulacak kuruluşların ve iştiraklerin gelirleri, Oda tarafından düzenlenecek danışmanlık, eğitim, kurs ve sosyal faaliyet gelirleri ile muhasebe işlerinin yapılmasından elde edilen gelirler”* olarak sayılmıştır.

3.2.8. Barolar-Türkiye Barolar Birliği

Barolar, avukatlık mesleğinin genel çıkarlarına uygun bir biçimde gelişmesini sağlamak, meslek disiplini ve ahlakını korumak, avukatlık mesleğine mensup olanların ortak ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak gibi amaçlar için kurulmuş mesleki kuruluşlardır. 1969 tarih ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun, baroların düzenlenmesine ilişkin bazı hükümleri vardır. En az 30 avukatın bulunduğu her il merkezinde baro kurulabilir. Türkiye Barolar Birliği ise bütün baroların katılımı ile oluşan kamu kurumu niteliği olan tüzel kişiliğe sahip bir üst meslek kuruluşudur.

Barolar tüzel kişiliğe sahip olup üyelerinden aldıkları aidatlar başta olmak üzere diğer mesleki parafiskal kurumların gelirlerine (dergi, yayın, giriş aidatı, yıllık aidat vb.) sahiptir (<http://www.barobirlik.org.tr>).

3.2.9. Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği

Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği, 01.06.1989 tarih ve 3568 Sayılı Kanuna dayalı olarak kurulmuştur. Ancak 10.07.2008 5786 sayılı kanun ile 3568 sayılı kanunun adı Serbest Muhasebeci-Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik kanunu olarak değiştirilmiştir. Öte yandan 5786 sayılı kanun ile 3568 sayılı kanunda yer alan özellikle meslek mensuplarının staj süreleri ve üyelerinin hizmet sürelerine ilişkin bazı değişikliklere gidilmiştir.

3568 sayılı kanunun amacı, işletmelerde faaliyetlerin ve işlemlerin sağlıklı ve güvenilir bir şekilde işleyişi sağlamak, faaliyet sonuçlarını ilgili mevzuat çerçevesinde denetlemeye, değerlendirmeye tabi tutarak gerçek durumu ilgililerin ve resmi mercilerin yararlanmasına tarafsız bir şekilde sunmak ve yüksek mesleki standartları gerçekleştirmek üzere, “Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik” ve “Yeminli Mali Müşavirlik” meslekleri ve hizmetleri ile Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği'nin kurulmasına, teşkilat, faaliyet ve denetimlerine, organlarının seçimine ilişkin esasları düzenlemektedir.

Odaların başlıca gelirleri şunlardır: odaya giriş ücreti, yıllık üye aidatları, yardım ve bağışlar, çeşitli gelirlerdir.

4. ISPARTA'DA FAALİYET GÖSTEREN MESLEKİ PARAFİSKAL KURULUŞLAR

4.1. Isparta'da Sosyo-Ekonomik ve Mali Yapı

Isparta ilinin 2010 yılı nüfusu 448.298'dir. 2006 yılı verilerine göre, Isparta, Antalya ve Burdur'un (TR 61) Gayri Safi Katma Değeri (GSKD) yaklaşık 7710 dolardır. TR 61 bölgesi bu rakama göre Türkiye'de yedinci sıradadır. (<http://www.tuik.gov.tr>)

Isparta'nın Temmuz 2010 sonu itibarıyla ihracatı yaklaşık 70 milyon dolar, ithalatı ise yaklaşık 25 milyon dolardır. (www.dtm.gov.tr). Isparta'nın ihracat yaptığı başlıca ülkeler: ABD, Rusya, Mısır, Fransa, Almanya, İngiltere, Kongo Cumhuriyeti, Irak, Portekiz ve İtalya'dır. Isparta'nın başlıca ihracat kalemlerini su ürünleri (balık-kerevit), meyve suyu-konsantresi, salça, pamuk-yün ipliği, trikotaj ipliği, el örgü ipliği, konfeksiyon, halı, yonga levha, tüfek dipçiği, çimento, klinker, barit, mermer fayansı, gülyağı, gül konkriti, elma ve kiraz gibi ürünler oluşturmaktadır. Yapılan ithalatın tamamına yakını ise, imalat sektörü tarafından gerçekleştirilmektedir. Isparta'da 2009 yılında 89 adet ithalatçı ve 82 adet ihracatçı firma bulunmaktadır. Isparta'da yabancı sermaye yatırımları bulunmaktadır. Özellikle gıda ve kozmetik sanayinde yabancı sermaye ortaklığı ile çeşitli işletmeler kurulmuştur.

2009 yılında Isparta'da şirketleşme daha çok Limited Şirket (1646), şeklinde olup bunu gerçek kişiler (1497), Anonim Şirketler (316) ve Kolektif Şirketler (9) takip etmektedir. 2009 yılında toplam 20 adet yatırım teşvik belgesi alınarak 359 kişiye istihdam sağlanmıştır.

Isparta'da çeşitli sanayi sektörlerinin elde ettiği 2009 yılı toplam cirosu 1.110.219.869 TL'dir. Bu sektörlerin başlıcaları tekstil ve giyim, kereste ve ağaç, çimento, inşaat, maden, mermer, gaz ve tıbbi gaz ve gıda sektörüdür (<http://www.baka.org.tr>).

Isparta'da ilk kurulan fabrika, Isparta İplik Fabrikası'dır. 1924 yılında işletmeye açılan bu fabrika, yörenin halı ipliği ihtiyacını karşılamak için kurulmuştur. Çalışma alanında 1975-1980'li yıllara kadar sanayinin önemli bir bölümünü atölye tipi işletmeler oluşturmuş ve bu atölyelerde çoğunlukla Isparta halısı dokunmakta ve halkın önemli bir kesimi bununla geçimini sağlamıştır. Ülkemizdeki tek ve en büyük halı borsasının (pazarının) haftanın belirli günlerinde Isparta ilinde kurulmasına karşılık 1980'li yıllardan sonra halıların ekonomik ve dolayısıyla pazar değerinin düşmesi, el halıcılığının yerini yavaş yavaş makine halıcılığının alması ve ekonomik olarak daha fazla gelir getiren, ticari değeri yüksek tarımsal ürünlerin üretilmeye başlanması gibi faktörler nedeniyle hem el halısı dokumacılığı, hem de bu el sanatında çalışan işçi sayısında önemli düşüşler yaşanmıştır (Temurçin, www.dergiler.ankara.edu.tr). Bugün için Isparta'da halı, yün,

pamuk ipliği ve giyim eşyası imalatı sektöründe toplam 37 firma bulunmakta ve yaklaşık 2100 kişi çalışmaktadır. İlde mevcut un fabrikaları, Isparta ve bölge illerin ihtiyacını karşılamaktadır. Eğirdir Gölü'nden avlanan sudak balığı ile bölgeden temin edilen balık ve kerevit, il merkezi ve Eğirdir ilçesinde kurulu tesislerde işlenerek, tamamı ihraç edilmektedir.

Isparta'da tarıma dayalı bir il olması nedeniyle tarla, sebze ve meyve ürünleri üretimi yapılmaktadır. İlde başlıca elma (yaklaşık 500 bin ton), kiraz (17 bin ton) ve kayısı üretiminden gelir elde edilmektedir. Elma üretimine dayalı olarak ilde meyve suyu ve konsantresi üretiminde de gelişme kaydedilmiştir. Gıda sanayinde toplam 70 firma bulunmakta ve yaklaşık 950 kişi çalışmaktadır. Bu sektörün 2009 yılı cirosu yaklaşık 220 milyon TL ve ihracatı ise 21 milyon dolardır. Isparta'nın 2008 yılı itibariyle toplam üretimi, bitkisel (%70) ve canlı hayvan ve hayvansal üretimden (%30) oluşmaktadır.

Isparta'nın %40'lık alanının ormanlık olması, bu sektörü önemli hale getirmiştir. Bu sektörde 180 civarında işletme olup, yaklaşık 170.000 m³ lük kereste işleme kapasitesi bulunmaktadır. Kereste ve Ağaç ürünleri sanayisinin 2009 yılı cirosu yaklaşık 140 milyon TL ve ihracatı ise 13 milyon dolardır. Bu sektörde 1000'in üzerine istihdam vardır.

Sektörde ağırlıklı olarak çimento, mermer işleme, barit ve pomza madeni işletmeciliği faaliyetleri olup, 60'a yakın işletmede yaklaşık 2200 kişi çalışmaktadır. Isparta ili ve çevresinde MTA tarafından yapılan çalışmalarda endüstriyel hammadde, metalik maden ve enerji hammaddelerinin varlığı ortaya çıkarılmıştır. Isparta ekonomisine önemli katkıda bulunan bu madenlerden rezerv olarak en fazla olanı alüminyum (195.100.000 ton), bakır-çinko (4.000 ton), barit (2.000 ton), krom (1.000 ton), kükürt (1.500.000 ton), manyezit (5.000 ton), mermer, pomza (30.983.250 m³)'dir (<http://www.baka.org.tr>).

Isparta'da 100 yıllık geçmişi olan gül yetiştiriciliğinde önceliği geleneksel olarak gülyağı üretimi almıştır. Sektörde ince gülyağı ve katı gülyağı (konkret) üretimi yapılmaktadır. Kozmetik ve gül sanayinde bulunan 20'ye yakın firma yaklaşık 230 kişiye istihdam sağlamaktadır ve bunların 2009 yılı cirosu 30 milyon TL'ye yakındır. İhracatı ise 13 milyon dolardır. Yağ gülü, Isparta ili ekonomisi için önemi tarımsal ürünlerden biridir. Türkiye'de yağ gülünün %80'i Isparta'da üretilmektedir. 2008 yılında 8500 ton gül çiçeği üretimi yapmış, üretilen bu gül çiçeğinden 1300 kg gül yağı, 260 ton gül suyu ve 8050 kg gül konkreti üretmiştir. 2009 yılı itibariyle Isparta ilinde 357 dekar alanda ihracata yönelik 38.830.000 dal kesme çiçek üretimi yapılmaktadır (<http://www.baka.org.tr>).

Sosyal Güvenlik Kurumunun 2008 yılı istatistiklerine göre Isparta ili kişi başına düşen kamu çalışanı sayısı bakımından 11. il konumundadır. Ayrıca Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye İstatistik Kurumunun verilerine göre bankalardaki mevduatın illere göre sıralamasında Isparta ili 19. sırada yer almaktadır. Bu veriler Isparta ilinin girişimci ruhtan uzak bir memur kenti olma özelliği taşıdığını göstermektedir (Yavuz, Çiçek, 2009:172-173).

4.2. Isparta İli Bütçe Gelir-Gider Durumu

Çalışmanın bu bölümünde yıllar itibarıyla merkezi bütçede yer alan gelir ve gider rakamları ile gelirlerin giderleri karşılama oranları, il genelinde toplanan gelirlerin vergi türlerine göre dağılımı ve il genelinde bulunan vergi dairelerine verilen beyanname sayıları hakkında bilgi verilmektedir.

Tablo 4: Isparta'nın Merkezi Bütçe Gelir-Gider Yapısı (BinTL)

Yıllar	Gelir	Gider	Gelirlerin Giderleri Karşılama Oranı	Gelir Vergisi Beyanname Sayısı	Tahakkuk Eden Gelir Vergisi	Kurumlar Vergisi Beyanname Sayısı	Tahakkuk Eden Kurumlar Vergisi
2005	249.017	485.359	51.31	7272	12.239	1884	29.604
2006	340.294	556.014	61.20	8597	12.502	1847	27.366
2007	296.556	641.918	46.20	8006	13.300	1928	13.492
2008	292.807	750.819	39.00	8467	16.069	2014	12.823
2009	300.999	880.738	34.18	8494	18.399	2089	14.391
2010	341.727	997.085	34.27	8617	19.137	2197	19.857

Kaynak: Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı, [http://www.gib.gov.tr/fileadmin/verilerinden yararlanilarak düzenlenmiştir.](http://www.gib.gov.tr/fileadmin/verilerinden/yararlanilarak_duzelenmistir)

Tablo 4’de son beş yıllık dönemde Isparta İli merkezi bütçe gelirleri ve giderleri arasındaki ilişki ele alınmıştır. Söz konusu verilerden gelirlerin giderleri karşılama oranında sürekli bir azalma olduğu görülmektedir. Bu azalmanın başlıca nedenleri; gerek 2004 yılında kabul edilen 5084 sayılı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki Kanunu (kişi başına geliri 1500 ABD dolar ya da altında olan 36 il) gerekse kamuoyundaki istek ve beklentiler sonrasında 5350 sayılı Kanunla teşvik kapsamı genişletilerek 13 ilin daha teşvik kapsamına alınmasına rağmen Isparta'nın bu iller arasında da yer alamamış olması, ilimizde yerleşik bazı firmaların yakın illerdeki teşvik uygulamalarından yararlanmak adına Isparta'dan ayrılması, özellikle dünya genelinde yaşanan ve 2008’li yıllarda etkisi ülkemizde de hissettiren küresel finansal krizden il ekonomisinin de etkilenmesi, döviz kurlarındaki düşüş ve durağanlıktan kaynaklanmıştır.

Ayrıca tablo 4’de bir önceki yıla göre her yeni yılda merkezi bütçe vergi gelirlerinde kısmen bir artış sağlanmakla birlikte son beş yıl içinde Isparta ili nüfusunda görülen yükseliş (TÜİK verilerine göre nüfus; 2008 yılı 407.463 iken 2009’da 420.796, 2010 yılında 448.298’dir.) nedeniyle kamu harcamalarını nicelik ve nitelik yönünden artırarak genel bütçe vergi gelirlerinin giderleri karşılama oranında önemli düşüşler meydana getirmiştir.

Ancak, yukarıda sözü edilen olumsuzluklara rağmen, 2008 yılının ikinci yarısında etkilerini hissettiren küresel mali krizin bertaraf edilmesi amacıyla 2009 yılı Haziran ayında açıklanan yeni teşvik ve istihdam paketinden Isparta ili de yararlandırılmıştır. Söz konusu teşvik paketiyle başta Kurumlar Vergisi oranında indirim (Isparta 2.bölgede yer aldığı için Kurumlar Vergisi oranı %20 yerine %8 olarak uygulanmıştır.), SSK primi işveren hissesinin Hazine tarafından karşılanması, faiz desteği, yatırım yeri

tahsisi, KDV istisnası, Gümrük Vergisi muafiyeti gibi destekler sağlanmış ve 31 Aralık 2010'a kadar başlayacak olan yeni yatırımların da söz konusu teşviklerden yararlandırılması ön görülmüştür (Yavuz, Çiçek, 2009:171).

Isparta'nın ekonomik ve mali portresi içinde parafiskal kuruluşlar ve gelirleri açısından meslek odalarının konumu hakkında bir tespit yapıldığında da; 2010 yılı mesleki parafiskal kuruluşları gelirlerinin (3.056.985TL) merkezi genel bütçe gelirlerine (341.727.000 TL) oranı %0089 olarak gerçekleşmiştir. Bu veriden hareketle, meslek odalarının gelirlerinin kamu gelir türleri içerisinde (genel bütçe toplamında) payının oransal olarak küçük olmasının bu kurumların etkinsizliği anlamına gelmediği, hatta bu tür kurum ya da kuruluşların asıl amacının üyelerinin ekonomik, sosyal, hukuki vb. menfaatlerinin korunması olduğu yönündeki gerçeği doğrular niteliktedir. Dolayısıyla üyelerinin ekonomiye katkıları kurumun ekonomiye olan katkılarının önüne geçmektedir. Bu da mesleki parafiskal kurumlardan beklenen doğal bir sonuçtur.

4.3. Isparta'daki Meslek Odaları ve Gelir-Gider Durumları

Isparta İl'inde faaliyet gösteren 11 adet meslek odası bulunmaktadır. Isparta'daki meslek odaları- üye sayıları ile Türkiye genelinde aynı alanda faaliyet gösteren meslek odalarının toplam üye sayıları hakkında genel bilgi sahibi olmak ve bir durum tespiti açısından tablo 5 düzenlenmiştir.

Tablo 5: 2011 Yılı İtibarıyla Isparta ve Türkiye Geneli Mesleki Parafiskal Kuruluşları Üye Sayısı

Meslek Odası	Üye Sayısı (1)	Türkiye (2)	Oran (1/2)
Isparta Ticaret ve Sanayi Odası	4589	475.063	0.0096
Isparta Ticaret Borsası	281	47.560	0.0059
Isparta Barosu	248	63.487	0.0039
Isparta SMMMO	326	77.478	0.0042
Isparta-Burdur Tabipler Odası	850	96.584	0.0088
Isparta-Burdur Dış Hekimleri Odası	139	18.619	0.0074
Isparta-Burdur Eczacılar Odası	284	30.081	0.0094
Isparta Esnaf ve Sanatkarlar Odası	12.426	1.903.465	0.0065
Isparta Ziraat Odası	11.308	4.814.764	0.0023
Isparta Veteriner Hekimleri Odası	137	16.538	0.0082
Isparta Mühendis ve Mimarlar Odaları	1578	316.171	0.0049

Kaynak: Isparta meslek odalarından edinilen bilgilere ve CDDK Araştırma ve İnceleme Raporuna göre oluşturulmuştur.

Tablo 5'e göre; ilimizde faaliyet gösteren 11 mesleki parafiskal kuruluş üye sayısı itibarıyla sıralandığında ilk üç sırayı Isparta Esnaf ve Sanatkarlar Odası, Isparta Ziraat Odası, Isparta Ticaret ve Sanayi Odası almaktadır. En az üyesi olanlar ise Isparta Veteriner Hekimleri Odası, Isparta-Burdur Dış Hekimleri Odası ve Isparta Barosu'dur. Türkiye geneline ait rakamlar ele alındığında; ilk üç sırada Ziraat Odaları, Esnaf ve Sanatkarlar Odaları, Ticaret ve Sanayi Odaları yer alırken son sırada Veteriner Hekimleri Odaları bulunmaktadır. Isparta'daki mesleki parafiskal kuruluşlar ile aynı kuruluşların Türkiye genelindeki üye sayıları birbirine oranlandığında; üye sayısı düşük olmasına rağmen en yüksek oranın Isparta Ticaret ve Sanayi Odasına, en düşük oranının da Isparta Ziraat Odasına ait olduğu

görülmektedir. Bu durumda, bazı mesleki parafiskal kuruluşların üye sayısı itibarıyla yerel anlamda büyük (Isparta Ziraat Odasında olduğu gibi) bir kuruluş olmasına rağmen, ulusal anlamda diğerlerine göre önemsiz bir oranda temsili söz konusudur. Gerek tarım şehri olarak bilinen Isparta ili açısından³ gerekse tarım sektörünün yoğun olduğu bilinen Türkiye’de çiftçilerin örgütlenme kültüründen uzak oldukları, bazı meslek odalarındaki gibi zorunlu üyelik koşulu bulunmaması veya aidat ödemeyi bir yük gibi görmeleri gibi nedenlerle bu meslek odasının gücü zayıflamaktadır.

Tablo 6: Isparta’daki Meslek Odaları ve Gelir-Gider Durumları (2010 yılı itibarıyla)

Meslek Odası	Üye Sayısı	Yıllık Üye Aidat Tutarı (TL)	Toplam Gelir (TL)	Toplam Gider (TL)
Isparta Ticaret ve Sanayi Odası	4589 (1421’inin üyeliği askıda)	70 – 315	1.438.541,34	1.657.643,87
Isparta Ticaret Borsası	102 gerçek kişi, 179 tüzel kişi	100 - 200	400.400,00	79.200,00
Isparta Barosu	248	350	564.255,76	90.399,50
Isparta SMMMOMO	326	165	334.086,91	316.446,11
Isparta-Burdur Tabipler Odası	850	Kamu çalışanları:70 Özel çalışanlar: 200	70.561,13	77.102,55
Isparta-Burdur Dış Hekimleri Odası	Isparta:92 Burdur:47	Muayenehanesi olanlar:245 Olmayanlar:120	35.731,06	33.285,34
Isparta-Burdur Eczacılar Odası	284	Isparta-Burdur Eczacılar Odası Başkanlığı tarafından 2010 yılı dönemine ait bilgi verilmemiştir*.		
Isparta Esnaf ve Sanatkarlar O.	12.426	İl merkezi:167 İlçe: 84	Bilgi verilmemiştir	
Isparta Ziraat Odası	11.308	16 – 305 (Toprak m ² 'sine göre aidat ödenmektedir)	186.338,43	114.388,03
Isparta Veteriner Hekimleri Odası	137	60	27.070,40	15.247,80
Isparta Mühendis ve Mimarlar O.	1578	60 - 144	Bilgi alınamamıştır.	
TOPLAM	32.166	16 - 350	3.056.985,03	2.383.713,10
Ancak Cumhurbaşkanlığı, Devlet Denetleme Kurulunun Araştırma ve İnceleme Raporundaki verilerine göre 2007 yılı gelirleri: 316.961 TL, Giderleri: 227.330 TL, Fark: 89.631 TL’dir (D.D.K., A.ve İ.R., s.646). 2008 yılı itibarıyla üye sayıları ise: Eczane sahibi (266), Diğer (18) olmak üzere toplam: 284’tür (DDK, A.ve İ.R., s.628).				

Kaynak: Isparta meslek odalarından edinilen bilgilere göre oluşturulmuştur.

³ TÜİK verilerine göre; toplam il nüfusu 448.298’dir. İlçe ve köylerde yaşayan nüfus 225.298 olup, genel nüfusun %51’ine tekabül etmektedir. Bu rakamın il genel nüfusu içinde Ziraat Odasına kayıtlı çiftçi sayısına (11.308) oranlandığında yaklaşık %05 gibi oldukça düşük düzeyde bir örgütlenme söz konusudur

* 2007 verileri Cumhurbaşkanlığı, Devlet Denetleme Kurulunun Araştırma ve İnceleme Raporunda verilmiş olup, son yıllara ait bilgiye ulaşılamamıştır.

Tablo 6'da yer alan Isparta Ticaret ve Sanayi Odası, ülkemizde 1867 yılında alanında ilk olarak kurulan bir kuruluş olma özelliği taşıırken, Ticaret Borsası'nın kuruluşu ise ancak 1996 yılında gerçekleşebilmiştir.

Isparta'da 2010 yılı sonu itibariyle Ticaret ve Sanayi Odasının gelir ve gider dengesi 219.102,53 TL civarında gerçekleşmiştir. Gelir kalemleri arasında yıllık aidatlar, munzam aidatlar** ve yapılan hizmet karşılığı alınan ücretler önemli yer tutmaktadır. Bu gelirlere ilaveten kira gelirleri, kayıt ücretleri, faiz gelirleri, belge bedelleri ve sair gelirler yer almaktadır. Giderleri; personel giderleri, dışarıdan sağlanan fayda ve hizmetler için ödenen tutarlar, Birlik aidatları, bağış ve yardımlar ile eğitim ve fuar giderlerinden oluşmaktadır.

Isparta'da 2010 yılında Ticaret ve Sanayi Odasının kayıt ücretleri ve aidatları firmaların sermayelerine göre 7 derecede belirlenmiştir. Bu dereceler ve ücretleri ise şu şekildedir: Fevkalade Derece ve 400.000 TL üzeri 315 TL, 1. derece (200.000 – 399.999 TL) 280 TL, 2. derece (100.000 – 199.999 TL) 210 TL, 3. derece (50.000 – 99.999 TL) 165 TL, 4. derece (20.000 – 49.999 TL) 115 TL, 5. derece (1 – 19.999 TL) 90 TL, 6. derece (şahıs ve kooperatifler) 70 TL'dir (Isparta Tic. ve San. Odası, kararlarından edinilen bilgi, 2011).

Isparta Ticaret Borsasına 2010 yılı itibariyle kayıtlı 102 gerçek kişi, 179 tüzel kişi bulunmaktadır. 2010 yılı bütçesi 440.000,00 TL olan Borsanın giderlerinin 400.400,00 TL, gelirlerinin ise 79.200,00 TL olarak gerçekleştiği yetkililerce beyan edilmiştir. Bütçe gelirlerinin % 82'sini tescil ve % 18'ini ise diğer gelirler oluşturmaktadır. Isparta Ticaret Borsası'nın firmaların sermayesine göre 6 grup ve fevkalade derecede olmak üzere belirlediği 2011 yılı aidatları şöyledir; fevkalade derece: 300.000 TL üstü sermayesi olanlar 200 TL, 1.derece: 250.000 -300.000 TL sermayesi olanlar 185-198 TL, 2.derece 180.000 – 225.000 TL sermayesi olanlar 165-180 TL, 3.derece 120.000 – 165.000 TL sermayesi olanlar 145-160 TL, 4.derece 80.000 – 105.000 TL sermayesi olanlar 125-140 TL, 5.derece 20.000 – 65.000 TL sermayesi olanlar 105-120 TL, 6.derece Kooperatifler ve 1.000 –5.000 TL sermayesi olanlar 100 TL'dir (Isparta Ticaret Borsası, kararlarından edinilen bilgi, 2011).

Isparta'da Mühendisler ve Mimarlar, Türk Mühendis ve Mimarlar Odaları Birliği'nin Antalya Şubesine bağlı olarak il temsilcilikleri şeklinde faaliyet gösteren odalara kayıtlıdır. Isparta'da faaliyet gösteren Mühendis ve Mimarlar Odaları temsilcilikleri şunlardır: 1.İnşaat Mühendisleri Odası, 2.Elektrik Mühendisleri Odası, 3.Makine Mühendisleri Odası, 4.Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası, 5.Jeofizik Mühendisleri Odası, 6.Jeoloji Mühendisleri Odası, 7.Maden Mühendisleri Odası, 8.Şehir Plancıları Odası,

** Odalarca her yıl için; gerçek kişi tacir ve sanayicilerin gelir vergisine ilişkin beyannamelerinde gösterilen ticari kazanç toplamı; tüzel kişi tacir ve sanayicilerin ise ödeyecekleri kurumlar vergisine ilişkin beyannamelerinde gösterilen ticari bilanço karı üzerinden **binde beş** oranında tahsil edilen aidata Munzam Aidat denir. Munzam aidat tavanı belirlenirken o yıl için belirlenen Brüt Asgari ücretin yarısının 20 katını geçmeyecek şekilde tahakkuk ettirilir. Zarar eden üyeler, o yıl için munzam aidat ödemezler.

9.Ziraat Mühendisleri Odası. 10.Mimarlar Odası, Türk Mühendis ve Mimarlar Odası'nda yapılanmış 23 odadan sadece 10'u Isparta'da faaliyet göstermektedir.

Tablo 7:Isparta'da Faaliyet Gösteren Mühendis ve Mimarlar Odaları

Meslek Odası	Faaliyete Başlama	Üye Sayısı	Yıllık Üye Aidat Tutarı (TL)
İnşaat Mühendisleri Odası	1966 yılında İMO Ankara Şubeye bağlı temsilcilik olarak kurulmuştur. 1978 yılında İMO İzmir Şubeye bağlı temsilcilik olarak 1988 yılına kadar sürdürülen çalışmalar sonucu 11.04.1988 tarihinde şube olmuştur. Şubeye bağlı 6 Temsilcilik (Isparta, Burdur, Alanya, Manavgat, Finike, Serik) mevcuttur.	422	144
Makine Mühendisleri Odası	Bilgi alınamamıştır	350	84
Elektrik Mühendisleri Odası	9-10 Nisan 1994 tarihinde Antalya Bölge Temsilciliği (Antalya-Burdur-Isparta illerini kapsayan) olarak düzenlendi. 29-30 Nisan 1995 tarihleri arasında, Elektrik Mühendisleri Odası bölge temsilcilikleri kaldırılarak, bölge temsilciliği şube olarak değiştirildi ve Antalya-Burdur-Isparta illerini kapsayan bölgede, Antalya Şubesi oluşturuldu.	124	108
Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası	23.11.1979 tarihinde Antalya il şubesine bağlı temsilcilik olarak kurulmuştur.	45	90
Jeofizik Mühendisleri Odası	10.12.1992 tarihinde Antalya il şubesine bağlı temsilcilik olarak kurulmuştur.	29	60
Jeoloji Mühendisleri Odası	1985 yılında Ankara'ya bağlı il temsilciliği olarak kurulmuştur. 1998 yılından itibaren de Antalya'ya bağlı il temsilciliği olarak faaliyetine devam etmektedir.	107	90
Maden Mühendisleri Odası	1990 yılında Ankara'ya bağlı il temsilciliği olarak kurulmuştur.	147	96
Şehir Plancıları Odası	1993 yılında Antalya il şubesi kurulmuş ve bu şubeye bağlı olarak faaliyete başlamıştır.	14	132
Mimarlar Odası	1983 yılında Antalya il şubesine bağlı temsilcilik olarak faaliyete başlamıştır.	134	144
Ziraat Mühendisleri Odası	Bilgi alınamamıştır	220	72
Toplam		1592	72 - 144

Kaynak: Isparta meslek odaları ile yapılan görüşmeler ile elde edilen 2010 yılı bilgilerine göre oluşturulmuştur.

Isparta'da Mühendis ve Mimarlar Odaları temsilcilikleri üye aidatları ve diğer gelirleri kendileri tahsil edip Birlik paylarını merkeze aktarmaktadırlar. Ancak bu uygulamanın tersine Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası'na kayıtlı üyeler üye aidatları ve odanın hizmet alanları ile ilgili olarak yapmış oldukları mesleki denetim bedelleri de hizmet alanlar tarafından Ankara oda merkezine yatırılmaktadır. Dolayısıyla Isparta Harita

ve Kadastro Mühendisleri Odasının vermiş olduğu hizmetler karşılığında elde edilen gelirin kaydı doğrudan odaya yapılmamaktadır. Odanın gelirleri sadece ilgili ay içinde yapılmış olan mesleki denetim gelirlerinin %10'undan ibaret olmaktadır. Odanın yapmış olduğu genel gider masrafları da faturalandırılmak suretiyle Ankara merkez tarafından karşılanmaktadır.

Isparta Barosu'nun 248 üyesi bulunmaktadır. Yıllık üye başına 350 TL olarak aidat alınmaktadır. Üye gelirlerinden başka Barolar Birliğinden vekalet pulu adı altında pay alınmaktadır. Esas olarak üye aidat gelirleri Baronun ana gelir kaynağını oluşturmaktadır.

Isparta Veteriner Hekimler Odası, merkezi Ankara'da bulunan Türk Veteriner Hekimleri Birliği'ne bağlı olarak 2002 yılında kurulmuştur. Bugün için odanın Isparta ilinde 137 üyesi bulunmaktadır. Brüt gelirlerinin %30'u Ankara merkeze aktarılmaktadır. Odanın gelirleri üye aidatları, bağışlar ve çeşitli gelirlerden, giderleri ise genel giderler, kira, elektrik, su, kırtasiye vs.den oluşmaktadır (Isparta Veteriner Hekimleri Odası, genel-gider tablolarından çıkartılmıştır, 2011).

Isparta Esnaf ve Sanatkarlar Odası küçük esnafın mesleki gelişimleri konusunda faaliyet göstermektedir. Isparta'da merkez ve ilçe düzeyinde Esnaf ve Sanatkarlar Odalarına bağlı toplam 12.426 üye bulunmaktadır. Isparta il merkezindeki bu odalar şunlardır:

Tablo 8: Isparta İl Merkezindeki Esnaf ve Sanatkarlar Odaları ve Üye Sayıları

Isparta İl Merkezi Esnaf ve Sanatkarlar Odaları	Üye Sayısı
1.Şoförler Otomobilciler ve Nakliyeciler Esnaf Odası	801
2.Madeni-İş Esnaf ve Sanatkarlar Odası	1215
3.Bakkallar ve Bayiler Esnaf Odası	976
4.Hahıncılar Tuhafiyeciler Manifaturacılar Dokumacılar ve Kilimciler Esnaf ve Sanatkarlar Odası	580
5.Sebzeciler ve Manavlar Esnaf Odası	432
6.Elektrikçiler ve Bobinajcılar Esnaf ve Sanatkarlar Odası	220
7.Terziler ve Yorgancılar Esnaf ve Sanatkarlar Odası	172
8.Berberler ve Kuaförler Esnaf ve Sanatkarlar Odası	354
9.İnşaatçılar Marangozlar Mobilyacılar Esnaf ve Sanat. O.	525
10.Kahveciler Meşrubatçılar Otelciler ve Hancılar Esnaf O.	381
11.Kebabçı Lokantacı Pastacı Esnaf ve Sanatkarlar Odası	591
12.Sihhi Tesisatçılar Kaloriferçiler Fotoğrafçılar Esnaf ve Sanatkarlar Odası	156
13.Kunduracılar, Terlikçiler, Sayacılar ve Ayakkabı Tamircileri Esnaf ve Sanatkarlar Odası	130
Toplam	6533

Kaynak: Isparta Esnaf ve Sanatkarlar Odası, <http://www.ispartaesob.org/>

Isparta il merkezinde Esnaf ve Sanatkar Odalarına bağlı değişik sektörlerde çalışan toplam 6533 kişinin üyeliği bulunmaktadır. En çok üyesi bulunan oda Madeni-İş Esnaf ve Sanatkarlar Odası'dır. İkinci sırada Bakkallar ve Bayiler Esnaf Odası, üçüncü sırada ise Şoförler Otomobilciler ve Nakliyeciler Esnaf Odası bulunmaktadır. En az üye ile Kunduracılar, Terlikçiler, Sayacılar ve Ayakkabı Tamircileri Esnaf ve Sanatkarlar Odası yer almaktadır.

Tablo 9: Isparta İlçelerindeki Esnaf ve Sanatkarlar Odaları ve Üye Sayıları

Isparta İlçe Esnaf ve Sanatkarlar Odaları	Üye Sayısı
1.Şarkikaraağaç Esnaf ve Sanatkarlar Odası	863
2.Eğirdir Esnaf ve Sanatkarlar Odası	690
3.Gelendost Esnaf ve Sanatkarlar ve Şoförler Odası	593
4.Keçiborlu Esnaf ve Sanatkarlar Şoförler Odası	518
5.Senirkent Esnaf ve Sanatkarlar Odası	472
6.Yalvaç Terziler, Hazır Elbiseçiler, Kahveciler-Pazarıcılar Esnaf ve Sanatkarlar Odası	439
7.Yalvaç Kunduracılar, Bakkallar, Berberler Esnaf ve Sanatkarlar Odası	447
8.Yalvaç Şoförler ve Nakliyeciler Esnaf Odası	290
9.Sütçüler Esnaf ve Sanatkarlar ve Şoförler Odası	274
10.Eğirdir Şoförler, Otomobilciler ve Nakliyeciler Esnaf Odası	241
11.Yalvaç Kalaycılar ve Madeni İşler Esnaf ve Sanatkarlar O.	217
12.Şarkikaraağaç Şoförler ve Otomobilciler Esnaf Odası	171
13.Uluborlu Esnaf ve Sanatkarlar, Nakliyeciler O.	165
14.Yalvaç İnşaatçılar, Marangozlar, Mobilyacılar ve Hırcacılar Esnaf ve Sanatkarlar Odası	125
15.Senirkent Şoförler, Otomobilciler ve Nakliyeciler Esnaf O.	120
16.Diğer ilçe odaları	268
Toplam	5893

Kaynak: Isparta Esnaf ve Sanatkarlar Odası, <http://www.ispartaesob.org/>

Isparta ilçelerinde Esnaf ve Sanatkar Odalarına bağlı değişik sektörlerde çalışan toplam 5893 kişinin üyeliği bulunmaktadır. En çok üyesi bulunan oda Şarkikaraağaç Esnaf ve Sanatkarlar Odası'dır. Ancak ilçede değişik sektörlerde toplam üye sayısı dikkate alındığında en çok üyenin Yalvaç ilçesinde bulunduğu görülmektedir.

Isparta Tabipler Odası Burdur ile beraber faaliyet göstermektedir. Oda Başkanlığı Türk Tabipleri Birliği Merkez Konseyi'nin 02.11.1983 tarihli kararı ile Antalya Tabip Odası'ndan ayrılarak bağımsız olarak Isparta-Burdur Tabip Odası Başkanlığı resmi adı ile kurulmuştur. 850 üyesi bulunan Odanın üyelerinin çoğunluğunu kamu çalışanları oluşturmaktadır. Gelirlerinin yaklaşık % 70'i aidat gelirlerinden oluşan Tabip Odalarının bütçe büyüklükleri de sınırlı kalmaktadır. Büyük şehirlerde mali yönden sıkıntı çekilmezken daha küçük şehirlerde aidatların toplanmasında ve giderlerin karşılanmasında sıkıntı yaşandığı CDDK raporunda bildirilmiştir (CDDK, 2009:534). Gelirlerinin %10'unu da merkeze aktarmak durumunda olan Odanın giderleri de personel giderlerini ancak karşılamak durumundadır. Dolayısıyla Oda faaliyetleri de en az düzeyde gerçekleşmektedir (<http://www.isparta.dr.tr/>).

Türk Tabipleri Birliğine bağlı olarak kurulan ve Isparta-Burdur şubesi olarak faaliyet gösteren Diş Hekimleri Odasında kayıtlı toplam 139 üye bulunmaktadır. Kayıtlı üyelerin 92'si Isparta'da, 47'si Burdur'da görev yapmaktadır. Diş Hekimleri Odasının gelirleri de genel olarak üye aidatları, giderlerini de personel ve genel gider harcamaları oluşturmaktadır.

Isparta'da faaliyet gösteren Ziraat Odasının üye aidatları, arazilerin dekar ölçülerine göre belirlenmektedir. Isparta Ziraat Odasının 6 kademe

belirlemiş olduğu 2011 yılı aidatları şöyledir: 1.kademe 506-2500 üstü dekar arazisi olanlar: 305 TL, 2500 üstü:1337 TL, 2.kademe 281-505 arası dekar arazisi olanlar: 182-278 TL, 3.kademe 181-280 arası dekar arazisi olanlar: 116-158 TL, 4.kademe 81-180 arası dekar arazisi olanlar: 63-105 TL, 5.kademe 31-80 arası dekar arazisi olanlar: 27-52 TL, 6.kademe 1-30 arası dekar arazisi olanlar: 16-25 TL (Isparta Ziraat Odası kurul kararlarından edinilen bilgi, 2011).

Isparta Ziraat Odasının önemli iki gelir kalemi; üye aidatları ve kimlik bedelidir. Kimlik bedeli üreticilerin ürünlerini hale getirilmeden semt pazarlarında satış yapmalarına imkan veren bir hizmet bedelidir. Giderleri arasında ise Oda Birliğine aktarılan pay, personel giderleri, huzur hakkı ve genel gider ödemeleri yer almaktadır.

Tablo 8- Birlik ve Konfederasyonların Odalardan Aldıkları Paylar

Meslek Kuruluşu/Meslek Üst Kuruluşu	Oran %
Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği	8
Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu	3
Türkiye Ziraat Odaları Birliği	10
Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB)	Üye başına yıllık belirlenen tutar ve oda bütçesinden % 0,83 Pay
Türk Tabipleri Birliği	10
Türk Diş Hekimleri Birliği	25
Türk Veteriner Hekimleri Birliği	10
Türk Eczacıları Birliği	35
Türkiye Barolar Birliği	Birlik adına ayrı aidat toplanmaktadır
Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği	10

Kaynak: CDDK Araştırma ve İnceleme Raporu, s.504.

www.tccb.gov.tr/ddk/ddk41.pdf.

Tablo 8’de mesleki parafiskal kuruluşların birlik ve konfederasyonlara aktardıkları paylara yer verilmiştir. Mesleki parafiskal kuruluşların bu tür üst kuruluşlara aktardığı paylar arasında her bir kuruluşun farklı politika yürüttüğü gibi farklı oranlar kullandığı görülmektedir. Bu durum tamamen mesleki parafiskal kurumların bir iç politikası şeklinde veya ülke genelinde üye sayısı, üyelerin icra ettiği mesleğin konumu ile üyelerin ekonomik durumu ile ilgilidir.

SONUÇ

Çalışmamızın ana temasını oluşturan mesleki parafiskal kurumlar; bir ülkede mesleki gelişme, dayanışma ve yardımlaşma amacıyla bir araya gelerek örgütlenen belirli meslek mensuplarının teşkil ettikleri kurumlardır. Bu kurumlar varlığını üye veya mensuplarından tahsil ettikleri aidat ve primler ile sürdürmekte bu sayede sosyal devletin yükünün hafifletilmesine destek ve katkı sağlamaktadırlar.

Ülkemizde meslek odalarının kuruluş tarihleri 1950- 1957 yılları arasında iken Isparta’da şube ve temsilciliklerin açılması 1990’lı yıllarda

gerçekleştirilebilmiştir. Meslek odaları içerisinde 08.03.1950 tarihinde çıkarılan 5590 sayılı “Ticaret ve Sanayi Odaları, Sanayi Odaları, Ticaret Borsaları Birliği Kanunu” ile kurulan Ticaret ve Sanayi Odaları-Borsaları, Ticaret Odaları, Sanayi Odaları, TOBB ülkemizde en önemli mesleki parafiskal kurumlardan olup ülke yönetiminde ekonomik, sosyal ve siyasal alanda uygulanan yerel-ulusal politikaları doğrudan veya dolaylı etkileme gücüne sahiptirler.

Bugün için 4589 üyeye sahip Isparta Ticaret ve Sanayi Odası Türkiye’deki en eski Ticaret ve Sanayi Odası olma özelliğini taşımaktadır. Ancak, Isparta’nın memur ve tarım kenti özelliğinin, ticaret ve sanayi kenti olma özelliğinin önüne geçmesi sonucunda bu odanın yeterince gelişemediğini söylemek mümkündür. Son yıllarda tarımda sanayileşmenin yoğunlaşması ve maden sektörünün gelişmesi, yurt içi ve dışına ihraç edilir hale gelmesi ile gücünün dünya piyasalarında önemli bir pazar gücüne ulaşması ticari ve sanayi ilişkiler açısından Ticaret ve Sanayi Odasının önemini artırmaya başlamıştır.

Isparta’daki meslek odaları genellikle Ankara’ya bağlı il şubesi ve Antalya il şubesine bağlı olarak kurulan il temsilcilikleri şeklinde hizmet vermektedirler. Isparta’nın demografik yapısı, sanayi şehri olmaması, Üniversitenin (yaklaşık 50.000 öğrenci) ve 2 askeri birliğin bulunması, tarıma dayalı bir yapısının bulunması nedenleriyle ildeki meslek odalarının gelişimi de buna bağlı olarak gerçekleşmiştir. Özellikle il ve ilçelerde faaliyet gösteren küçük esnafın fazlalığı esnaf ve sanatkarlar odalarının ve birliğin gelişiminde etkili bir faktördür. Odanın, kayıtlı üye sayısı (12.426 üye) diğer Odalar ile karşılaştırıldığında il teşkilatlanmasında önemli bir yer edindiği görülmektedir. Bununla birlikte ilin sanayiden çok tarımsal yapısı ve tarımsal ürünlerin pazarlanmasındaki avantajları sayesinde Isparta Ziraat Odası, üye sayısı bakımından (11.308 üye) ikinci büyük Oda konumuna gelmiştir.

Isparta’da faaliyet gösteren meslek odalarının bütçe büyüklükleri ve Isparta ekonomisi içerisindeki yeri, meslek odalarının geçmişten bugüne yıllar itibarıyla gelir-gider durumları vb. hususunda yapılmak istenen tespitler veri yetersizlikleri ve yetkililerin bilgi paylaşımında oda başkanlığına seçimle gelinmesinden dolayı çekinmesi, kaçınması veya endişeler yaşanması nedeniyle gerçekleştirilememiştir. Bununla beraber elde edilen verilere göre birçok meslek odasının (diş hekimleri odası, tabipler odası, veteriner hekimleri odası vb.) gelir kalemleri arasında en büyük payın üye aidatlarına ait olduğu, faaliyetlerini üye aidatlarıyla gerçekleştirebildikleri, giderleri arasında en önemli kalemin ise personel ödemeleri, genel giderler, seminer ve fuarlara katılım giderleri ve özellikle de Ankara merkez Birliğe aktarılan payların oluşturduğu tespit edilmiştir. Gösterdikleri faaliyetler itibarıyla gelir getirici iş ve işlemleri yerine getiren meslek odalarının (makine mühendisleri odası, ticaret ve sanayi odası vb.) gelirlerinin yüksek olduğu buna karşılık sadece gelirleri üye aidatlarına bağlı meslek odalarında ise gelirlerin düşük olduğu ve faaliyetlerini gerçekleştirmede geri planda kaldıkları görülmüştür.

Isparta’daki meslek odaları ile ilgili elde edilen bir diğer sonuç ise bu kurumların kurumsallaşamamış olmasıdır. Bazı meslek odalarının

kurumsal anlamda hala bir irtibat bürolarının ve çoğunun da internet adreslerinin olmadığı, olanların ise bilgilerinde yetersizlikler olduğu görülmüştür. Oda faaliyetleri meslek odası başkanının çalıştığı kurum adresinde ikincil bir faaliyet olarak yürütülmektedir. Isparta'da temsilcilik düzeyinde hizmet veren meslek odalarının sosyal ve eğitim alanındaki hizmetlerini sadece merkeze bağlı olarak yürütmeleri de meslek odalarının gelişimindeki zayıf yönler olarak değerlendirilebilir.

Söz konusu olumsuzluklar esasen bu kuruluşların varoluş nedenlerini gerçekleştirmek bakımından aşılması olanaksız engeller değildir. Önemli olan, bu eksikliklerin fark edilerek gerekli önlemlerin alınmaya çalışılmasıdır. Yönetici konumunda kişilerin tayininde tarafsız, nitelikli ve ileri görüşlü adaylara şans verilmeli, bu tür makamların kişisel amaçlarla veya prestij adına yıpratılmamasına önem verilmelidir. Ayrıca, mesleki parafiskal kuruluşların il veya ilçe düzeyinde üyelerine hizmet verirken; veri toplama ve değerlendirme veya güncel gelişmelerin takibi ile üyeler arasında iletişim yönünden teknolojik gelişmelerden yararlanmak, üniversite ile işbirliği içinde bulunmak suretiyle ilgi alanlarında etkileri ve varlıklarını daha fazla hissettirme olanağına kavuşmaları mümkündür.

Mesleki parafiskal kuruluşlardan bazılarında (Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, Türk Tabipleri Birliği, Türk Diş Hekimleri Birliği, Türk Veteriner Hekimleri Birliği, Türk Eczacıları Birliği gibi) faaliyetlerinin etkin hale getirilmesi ve meslek mensuplarının menfaatlerinin korunması bakımından kamu personeli konumunda bulunanların da üyeliklerinin zorunlu hale getirilmesi çabaları olumlu bir gelişmedir. Ayrıca bu odalarda son yıllarda şubeler itibarıyla üye sayılarının tespitinde merkezi bir kayıt sistemi tutulmasına yönelik çalışmalar da bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

1. AĞCAKAYA, Serpil, H.Kumaş ve, G.Güleryüz, (2006), "Parafiscal Burdens And Informel Economy In The Turkey", *II. International Conference on Business, Management and Economics in a Changing World*, Çeşme/İZMİR Turkey, 15-18 June.
2. AKDOĞAN Abdurrahman, (1999), **Kamu Maliyesi**, Gazi Kitabevi Yayınları, Ankara.
3. DEVRİM Fevzi, (2002), **Kamu Maliyesine Giriş**, 4.Baskı, İlkem Ofset, İzmir.
4. DUVERGER M.,(1963), *Les Finances Publiques*, Collection Thémis, 4è éd, PUF, Paris, http://theses.univ-lyon3.fr/documents/lyon3/2009/mbo_umbam_c/pdfAmont/mboumbam_c_partie2.pdf Erişim Tarihi: 13.10.2011.
5. EDİZDOĞAN Nihat, Filiz GİRAY, (2007), **Teoride ve Türkiye'de Parafiskal Gelirler**, Ezgi Kitabevi, Bursa.

6. EGELİ Haluk, (2009), **Parafiskalite ve Parafiskal Yükümlülükler (Sosyal Güvenlik Reformu Kapsamında)**, 1.Baskı, Altın Nokta Basın Yayın Dağıtım, İzmir.
7. EGELİ Haluk, Ahmet ÖZEN, (2009), “*Türkiye’de Sosyal Güvenlik Sisteminin Yeniden Yapılandırılmasına Yönelik Reform Sürecinin Değerlendirilmesi*”, *Mevzuat Dergisi*, Yıl:11, Sayı:142, Ekim, <http://www.mevzuatdergisi.com/2009/10a/01.html> Erişim Tarihi:02.03.2011
8. GENÇYÜREK Levent, *Meslek Odaları ve Vergi*, http://www.alo.maliye.com/levent_gencyurek_meslek_odalari.htm Erişim Tarihi:11.04.2011.
9. HEREKMAN Aykut, (1972), **Teoride ve Türkiye’de Parafiskal Gelirler**, E.İ.T.İ.A.Yayımları, No.99/55, Ankara, aktaran Erkan KARAARSLAN, *Kamu Sektörüne Dahil Kamu İdarelerinin Tasnifi ve Bu Birimlerin Hukuki-Mali Yapıları*, Ankara, 2008, www.erkankaraarslan.org/bolum/kitap/dosya/31.pdf Erişim Tarihi: 08.04.2011.
10. NADAROĞLU Halil, (1992), **Kamu Maliyesi Teorisi**, Beta Basım, Yayın, Dağıtım A.Ş., 8.Baskı, İstanbul.
11. OECD, <http://www.oecd.org/document/47>; <http://www.gib.org.tr>. “Revenue Statistics 1965-2008, OECD 2009” aktaran Biltekin Özdemir, “*Vergi Sistemlerinde Dolaysız Vergilerden Dolaylı Vergilere Kayış ya da Tüketim Vergilerinin Artan Ağırlığı*”, *Maliye Dergisi*, S.157, Ankara, Temmuz-Aralık 2009.
12. ÖNCEL Türkan,(1983), **Parafiskal Yükümlülükler**, Güryay Matbaası, İstanbul.
13. ÖNCÜ, Ayşe (1983). “Cumhuriyet Döneminde Odalar”. *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*. C. 6. İstanbul: İletişim Yayınları, aktaran, CDDK, Araştırma ve İnceleme Raporu, Ankara, 2009/6.
14. TEMURÇİN Kadir *Isparta İlinde Sanayinin Gelişimi Ve Yapısı*, www.dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/33/825/10468.pdf Erişim Tarihi: 08.04.2011.
15. TOBB, (2011), **2010 Faaliyet Raporu**, Ankara, Yayın No:2011/129.
16. TÜĞEN Kamil, (1993), **Parafiskalite ve Parafiskal Gelirler**, Anadolu Matbaacılık, İzmir.
17. YAVUZ Ali, Serdar ÇİÇEK, (2009) “*Isparta İlinin Vergi Gelirlerinin Analizi Yoluyla Sosyo-Ekonomik Yapısı Üzerine Bir İnceleme*”, *Maliye Dergisi*, S.157, Ankara.
18. Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı, <http://www.baka.org.tr/ekonomi-S47.html> Erişim Tarihi:13.05.2011.
19. Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu, **Araştırma ve İnceleme Raporu, Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşlarının**

Teşkilat ve Mali Yapıları, Denetimleri, Organlarının Seçimlerine Dair Esasların Değerlendirilmesi ile Bunların Etkin ve Verimli Şekilde Hizmet Yürütmelerinin ve Geliştirilmesinin Sağlanması Amacıyla Alınması Gereken Tedbirler, Ankara, 2009/6. www.tccb.gov.tr/ddk/ddk41.pdf Erişim Tarihi:30.09.2011.

20. Isparta Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği, <http://www.ispartaesob.org/?pId=407&OdaID=15> Erişim Tarihi:02.05.2011.
21. Isparta Mimarlar Odası, http://www.ispartamimod.org/index.php?option=com_content&view=article&id=50&Itemid=34 Erişim Tarihi: 27.04.2011.
22. Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı, http://www.gib.gov.tr/fileadmin/user_upload/VI/GBG/Tablo_15.xls.htm Erişim Tarihi:05.04.2011.
23. Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı, http://www.gib.gov.tr/fileadmin/user_upload/VI/Karsilastirma/2000_2010 Erişim Tarihi:03.05.2011.
24. TMMOB Makine Mühendisleri Odası, http://www.mmo.org.tr/subeler/calisma_raporu.php?sube=3 Erişim Tarihi:07.04.2011.
25. TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası, <http://www.tmmob.org.tr/tmmob/odalar.php> Erişim Tarihi:26.04.2011.
26. TÜRMOB Isparta Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirler Odası, <http://www.isparta.smmmo.org.tr/> Erişim Tarihi:08.04.2011.
27. TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası, <http://www.emo.org.tr/subeler/istatistikler/rapor0.php?sube=2> Erişim Tarihi:02.05.2011.
28. Türkiye Barolar Birliği, <http://www.barobirlik.org.tr/tbb/hakinda.aspx> Erişim Tarihi:25.04.2011.
29. Türk Tabipler Birliği Isparta – Burdur Tabip Odası Başkanlığı, <http://www.isparta.dr.tr/index.php?dll=baskanlarimiz> Erişim Tarihi: 03.05.2011.
30. Türkiye Ziraat Odaları Birliği, http://www.tzob.org.tr/tzob_web/hakkında.htm Erişim Tarihi:19.04.2011.
31. TÜİK, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?tb_id=39&ust_id=11 Erişim Tarihi:06.05.2011.
32. TC Başbakanlık, <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/Metin.aspx?MevzuatKod=1.5.5362&sourceXmlSearch=&MevzuatIliski=0> Erişim Tarihi:04.04.2011.